

ingediend op **844** (2020-2021) – Nr. 26
28 maart 2022 (2021-2022)

Onderzoek

naar de aanpak van de met PFOS vervuilde gronden
op de Oosterweelwerf
en de gevolgen voor de volksgezondheid

Verslag van de hoorzitting

namens de Onderzoekscommissie PFAS-PFOS
uitgebracht door Tinne Rombouts, Willem-Frederik Schiltz
en Mieke Schauvliege

van 19 november 2021
met Grondbank vzw

Documenten in het dossier:

- 844** (2020-2021) – Nr. 1: Motie
- Nr. 2 en 3: Amendementen
- Nr. 4: Tekst aangenomen door de plenaire vergadering van de motie
- Nr. 5 t.e.m. 25: Verslagen van de hoorzittingen

Samenstelling van de Onderzoekscommissie PFAS-PFOS:

Voorzitter: Hannes Anaf.

Vaste leden:

Koen Daniëls, Piet De Bruyn, Andries Gryffroy, Joris Nachtergaele, Freya Perdaens;

Bart Claes, Chris Janssens, Stefaan Sintobin;

Stijn De Roo, Tinne Rombouts;

Gwenny De Vroe, Willem-Frederik Schiltz;

Imade Annouri, Mieke Schauvliege;

Hannes Anaf.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

Op 16 juni 2021 nam het Vlaams Parlement een motie aan tot uitoefening van het recht van onderzoek naar de aanpak van de met PFOS vervuilde gronden op de Oosterweelwerf en de gevolgen voor de volksgezondheid. De installatievergadering van de onderzoekscommissie vond plaats op 25 juni 2021. Haar opdracht liep tot 31 januari 2022 en werd op 26 januari 2022 verlengd tot 18 maart 2022. In deze periode werd een reeks openbare hoorzittingen gehouden met experts en getuigen.

Hoorzittingen met experts:

2 juli 2021	Jacob de Boer en Wim De Coen
2 juli 2021	Nicolas van Larebeke, Jamie C. De Witt, Greet Schoeters en Ilse Loots
9 juli 2021	Juan D. Piñeros Garcet, Jan de Vos en William Leys
9 juli 2021	Arjen Wintersen
16 juli 2021	Karl Vrancken, opdrachthouder
20 augustus 2021	Karl Vrancken, opdrachthouder
27 augustus 2021	Isabelle Larmuseau en Geert Van Calster
27 augustus 2021	essenscia, VVP en VVSG
30 augustus 2021	Lucas Bergkamp

Hoorzittingen met getuigen:

3 september 2021	3M
6 september 2021	vakbondsafvaardiging en arbeidsgeneeskundige dienst van 3M
15 september 2021	THV RoTS
24 september 2021	Lantis
1 oktober 2021	OVAM
8 oktober 2021	Departement Omgeving, afdeling GOP
15 oktober 2021	Departement Omgeving, afdeling Handhaving
22 oktober 2021	VMM
29 oktober 2021	VITO
29 oktober 2021	Jan Tytgat
8 november 2021	agentschap Zorg en Gezondheid
19 november 2021	Departement Mobiliteit en Openbare Werken
19 november 2021	Grondbank vzw
26 november 2021	THV RoTS, Lantis en Jan Tytgat
3 december 2021	3M
10 januari 2022	gemeente Zwijndrecht
14 januari 2022	provincie Antwerpen
14 januari 2022	stad Antwerpen
17 januari 2022	bevoegde ministers uit de zittingsperiode 2014-2019
21 januari 2022	André Van de Vyver en Jan Van Rensbergen
24 januari 2022	bevoegde ministers uit de zittingsperiode 2019-2024
7 februari 2022	OVAM, de voogdijminister en de ministers bevoegd voor Mobiliteit en Openbare Werken en Omgeving uit de zittingsperiode 2014-2019

Op basis van deze hoorzittingen werd door de Onderzoekscommissie PFAS-PFOS een eindverslag opgesteld.

Hierna volgt het tussentijdse verslag van de hoorzitting van de Onderzoekscommissie PFAS-PFOS van 19 november 2021 met Grondbank vzw met als getuigen Andy Heurckmans (afdelingshoofd Exploitatie Grondbank vzw) en Joris Vanderhallen (verantwoordelijke cel Ondersteuning Grondbank vzw).

Het verslag van deze hoorzitting is een geredigeerd woordelijk verslag dat aan de getuigen ter goedkeuring werd voorgelegd. De opmerkingen, rechtzettingen of aanvullingen van de getuigen werden als voetnoten vermeld.

De presentatie is terug te vinden op de [dossierpagina](https://www.vlaamsparlement.be) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

**Verslag van de hoorzitting van 19 november 2021
met Grondbank vzw**

Koen Daniëls (waarnemend voorzitter): Goedemiddag collega's. Ik stel voor dat we onze werkzaamheden van de PFOS-onderzoekscommissie voortzetten. Deze namiddag staat Grondbank op de agenda. Daarvoor zijn de heer Andy Heurckmans, afdelingshoofd exploitatie van Grondbank, en de heer Joris Vanderhallen, verantwoordelijke cel ondersteuning van Grondbank hier aanwezig.

Van deze getuigen werd de oproeping, de identiteit, beroep, plaats en datum van geboorte en woonplaats vastgesteld.

Ik nodig de getuigen dan ook uit om de eed af te leggen. De eed luidt: "Ik zal de gehele waarheid zeggen en niets dan de waarheid".

De heer Heurckmans, alstublieft?

Andy Heurckmans: Ik zal de waarheid zeggen en niets dan de waarheid.

De voorzitter: De heer Vanderhallen?

Joris Vanderhallen: Ik zal de gehele waarheid zeggen en niets dan de waarheid. *(Opmerkingen)*

De voorzitter: Ja, er zat nog een kleine variatie op, maar ik denk dat het duidelijk is dat u de waarheid zult zeggen en niets dan de waarheid. Dat is inderdaad waar het op neerkomt. Collega's, ik dien de getuigen ook te wijzen op artikel 10, §4, van het decreet van 1 maart 2002 houdende de organisatie van het parlementair onderzoek, dat stelt – ik citeer – "Onverminderd het inroepen van het beroepsgeheim, bedoeld in artikel 458 van het Strafwetboek, kan iedere getuige weigeren te getuigen wanneer hij zich door zijn verklaringen zou kunnen blootstellen aan strafvervolging". Einde citaat.

Van deze vergadering wordt ook een proces-verbaal opgesteld waarbij u, heren, wordt gevraagd om dit binnen de 15 dagen na dit verhoor te ondertekenen, nadat u het gelezen en bevestigd hebt. Het verslag wordt u dan ook spoedig bezorgd.

De werkwijze is, zoals bij alle getuigenverhoren: u krijgt eerst maximaal 15 minuten voor een uiteenzetting. Daarna volgt een vragenronde van de verschillende politieke fracties, die hun vragen zullen formuleren. In de eerste ronde zijn dat algemene vragen, die u allemaal samen beantwoordt. In een tweede ronde is het dan vraag-antwoord, vraag-antwoord.

Heren, u kunt beginnen met uw toelichting waarvoor u gebruikmaakt van een presentatie. Aan u het woord.

Andy Heurckmans: Oké, bedankt, geachte voorzitter, geachte leden van de onderzoekscommissie. Ik geef een kleine presentatie waarmee ik een aantal zaken wil overlopen alvorens u de vragen stelt. Eerst een korte inleiding over wat de grondverzetregeling is, en wat de rol is van een bodembeheerorganisatie in die grondverzetregeling. Wat zijn de belangrijkste principes als we spreken over toetsingswaarden, normen en kadastrale werkzones? Ik sluit af met een aantal 'lessons already learned'.

De grondverzetregeling is sinds 2004 een onderdeel van het Bodemdecreet en is gericht, en uitsluitend gericht, op het hergebruik van bodemmateriële. De aanleiding voor die grondverzetregeling vanaf 2004 was dat er in het initiële Bodemsaneringsdecreet van

1995 – zoals het toen nog heette – een aantal nieuwe principes werden geïntroduceerd. Het eerste is de 'nieuwe verontreiniging'. Als er een nieuwe verontreiniging ontstaat na 1995 dan ontstaat er een saneringsplicht, maar die ligt bij de eigenaar of de exploitant van het terrein, en – dit is ook belangrijk in het kader van grondverzet – een objectieve aansprakelijkheid: de vervuiler betaalt. Als er een saneringsplicht is, dan kunnen de kosten van die sanering worden verhaald op de veroorzaker. In het grondverzet zouden dat dus de grondwerkers kunnen zijn. Het gevolg, aan het eind van de jaren 90 en begin jaren 2000, was een blokkage binnen de markt van vraag en aanbod van grondverzet. Er waren dus problemen om van de gronden af te raken. Waarom? Eigenaars van terreinen hadden opgevangen dat er zo iets was als een Bodemsaneringsdecreet en waren terughoudend om gronden – uitgegraven bodems van andere terreinen en werven – te ontvangen. Dat creëerde natuurlijk het probleem dat de aannemers niet meer van die gronden afraakten. Er was dus dringend een grondverzetregeling nodig.

De doelstelling van zo'n grondverzetregeling is om te vermijden dat er een nieuwe verontreiniging ontstaat als gevolg van de verplaatsing van bodemmateriële, zodat andere eigenaars niet de dupe worden van aangevoerde gronden en saneringsplichtig worden. De eindgebruiker moest dus beschermd worden tegenover die nieuwe verontreiniging. Niet te vergeten: het doel is ook een optimaal materialengebruik, in het kader van de circulaire economie, om die gronden te gaan hergebruiken. Het is tijdens deze onderzoekscommissie al dikwijls gezegd dat de grondverzetregeling geen bodemsanering beoogt. Ook belangrijk is het feit dat het gebruik van bodemmateriële, zeker binnen werven, geen eventuele saneringsplicht opheft.

We vatten de krachtlijnen van de grondverzetregeling samen: eerst is er een preventieve werking door karakterisatie, dat is het analyseren van de bodemmateriële die gaan vrijkomen op de werf. De tweede fase is attestering: wij leveren de transporttoelatingen af aan aannemers, om de gronden van A naar B te verhuizen, en dat moet in overeenstemming zijn met de bepalingen van het technisch verslag. Ten slotte is daaraan uiteraard de tracering gekoppeld.

Transparantie is vereist. In grondverzet gaat het absoluut niet enkel over de aannemers. Ook bouwheren, studiebureaus, erkende bodemsaneringsdeskundigen moeten allemaal kunnen beschikken over informatie over de gebruiksmogelijkheden van de uitgegraven bodemmateriële die gaan vrijkomen. Volgens artikel 174 van het Vlaams reglement betreffende de bodemsanering (VLAREBO) staat er zelfs gespecificeerd dat die gegevens moeten meegegeven worden in de aanbestedingsdocumenten, zodanig dat de aannemer voorafgaandelijk weet waar hij aan begint en wat hij met die gronden kan doen, of niet.

Het is ook nodig om rechtszekerheid te creëren voor alle actoren: de uitvoerder van de werken, de eindgebruiker, de bouwheer enzovoort. Hoe doe je dat? Door verantwoordelijkheden en plichten in te schrijven in een wetgeving. Wie doet wat? De opdrachtgever zorgt voor een technisch verslag, de aannemer vraagt de nodige transportdocumenten aan bij een bodembeheerorganisatie enzovoort. En wat heel belangrijk is voor rechtszekerheid: generieke normen, een goed verankerd normenkader, dat in het VLAREBO in de bijlages wordt ingeschreven. U weet dat dit, voor wat betreft de Oosterweel en PFOS, niet het geval is geweest. Zo'n normatief en procedureel kader dient om een veelvoud van werven in het hele Vlaamse Gewest in goede banen te leiden en ook praktisch haalbaar te houden binnen de reglementaire context. Daarvoor zijn er in Vlaanderen – dat weet u – twee erkende bodembeheerorganisaties die de opvolging doen.

Zeventien jaar later – als ik goed geteld heb – stellen wij vast dat deze grondverzetregeling werkt. Het is al een aantal jaren zo dat er in de markt van vraag en aanbod een hersteld vertrouwen is. Het is weer mogelijk voor aannemers om grondoverschotten te gebruiken op andere werven. De eindgebruikers zijn dus gerustgesteld door toedoen van dat preventief karakter: karakterisatie, attestering enzovoort. Wat ook belangrijk is – ik sprak daarnet over de circulaire economie – is dat bodemmateriële vandaag echt wel

worden ingezet als alternatief voor primaire delfstoffen. Twintig jaar geleden koos men, zeker ook bij administraties, voor een gemakkelijksoplossing door gronden te laten afvoeren en te vervangen door primaire delfstoffen. Die tijd is voor een groot stuk voorbij, want gronden worden vandaag hergebruikt. Het is ook een effectieve en performante wetgeving gebleken. Niet alleen wij van Grondbank, maar de beide bodembeheerorganisaties slagen erin om een veelvoud van werven uitvoerbaar te houden en op te volgen. Er zijn eigenlijk zeer weinig schadegevallen en daardoor wordt het systeem ook verzekeraar.

Een ander voordeel is het systeem van de datahandling. Wij beschikken over een databank met al de gegevens van tracing en inventarisatie van de grondstromen van A naar B. De traceerbaarheid kan dus uiteraard teruggevonden worden via de gegevens van de databanken.

Er is in 2016-2017 een audit uitgevoerd door de firma Ground Control. Dat was in aanloop naar het nieuwe VLAREBO voor 2019, het voortraject dus. Dat was een positief rapport. Het was positief over de resultaten van de grondverzetregeling, met een aantal bijstellingen. Er werd nog meer het accent gelegd op de globale massabalans, vooral ook een kwaliteitsborgingssysteem voor de erkende bodembeheerorganisaties, een iets uitgebreidere tracing, maar dat gaat dan over kleinere werven zonder technisch verslag. Er was vooral ook een uitbreiding van het toepassingsgebied naar bagger- en ruimingsspecie. Waarom is dat gebeurd? Wel, de sector van de bagger- en ruimingsspecie – dus de baggeraars, maar ook de waterloopbeheerders – was het er eigenlijk over eens dat het systeem van grondverzet goed werkte voor grond. Men sprak toen over uitgegraven bodems. De vraag werd gesteld waarom die principes ook niet konden toegepast worden op de bagger- en ruimingsspecie, om een gelijk speelveld te creëren, want bagger- en ruimingsspecie is eigenlijk niet anders dan een ander bodemmateriaal. Het is net zoals grond en het komt ook terecht op dezelfde bestemming. Daarmee wil ik aantonen dat er absoluut wel een draagvlak was om het toepassingsgebied uit te breiden.

Wat is nu de rol van een erkende bodembeheerorganisatie, zoals Grondbank, in dat systeem?

Wij zijn een neutrale, onafhankelijke tussenschakel. Wij komen, voor alle duidelijkheid, nooit tussen in het spel van vraag en aanbod. Laat dat heel duidelijk zijn. Wij moeten erover waken dat een kader dat door de overheid is vastgelegd, effectief doeltreffend wordt geïmplementeerd en opgevolgd. Laten we niet vergeten dat het een tamelijk ingrijpend kader is, met een belangrijke impact op de dagdagelijkse praktijk van de verschillende actoren, ook van de grondwerkers. Ik benadruk dat het een procesborgende functie is. Wij spelen een formeel-procedurele rol om – ik herhaal mezelf – het veelvoud van werven in goede banen te leiden via de procedures. Onze rol is gericht op de praktijk. Uiteraard hebben wij een kader dat voor ons gecreëerd is door het beleid. U kent het: VLAREBO, standaardprocedures enzovoort. Het is eigenlijk een soort van operationalisering van de grondverzetregeling. Wij hebben een uitvoerende rol en zeker geen regelgevende rol.

Om even terug te komen op het formeel-procedurele: wij moeten kijken of voor een vergund project de vooropgestelde normen, of de toetsingswaarden – indien de normen niet voorhanden zijn in het VLAREBO – en de procedures correct worden toegepast en vertaald naar een praktische uitvoering. Dat is de rol van een bodembeheerorganisatie.

Als het gaat over wetenschappelijke onderbouwing van normen of toetsingswaarden, bij gebrek aan normen, en eventueel daarbij horende restricties voor gebruik: dat is eigenlijk in eerste instantie de taak van de normerende overheid. In het algemeen zijn dat dan de fameuze VLAREBO-normen in de bijlagen. Als die er niet zijn, dan moet het punctueel worden opgesteld door een erkende bodemsaneringsdeskundige.

Ik ga hier snel over. Het is de erkende bodemsaneringsdeskundige die onderzoekt, via analyses, wat de gebruiksmogelijkheden zijn van de bodemmateriële. Hij baseert zich daarbij op de herkomst, de historie van het terrein, de normen of – in bepaalde gevallen – de zelf opgestelde toetsingswaarden. Hij vat dat samen in een technisch verslag met besluiten en daaraan gekoppeld een aantal voorwaarden, randvoorwaarden zoals gesteld in het VLAREBO, waaronder bepaalde partijen kunnen worden gebruikt. De erkende bodembeheerorganisatie moet erop toezien dat, bij de opmaak van het technisch verslag, de code van de goede praktijk en de standaardprocedures correct worden gevolgd, en dat het gaat over een volledig en uitvoerbaar technisch verslag. Dat 'uitvoerbaar technisch verslag' leg ik nogal eens gemakkelijk uit met een boutade: de grondwerkers zijn geen apothekers. In het verleden werd er nogal héél gedetailleerd te werk gegaan in technische verslagen, waardoor men letterlijk om de 10 centimeter een andere kwaliteit durfde te definiëren. Dat ging natuurlijk niet. Ten slotte, tijdens de uitvoering staan de erkende bodembeheerorganisaties in voor de attestering van de grondstromen. Als een aannemer grond wil uitgraven en hergebruiken op een andere plaats, dan moeten wij voorafgaandelijk een 'go' of een 'niet go' geven, rekening houdend met de kwaliteit, bepaald door de deskundige, en het voorgesteld beoogd gebruik. Wij moeten dus al die transporten voorafgaandelijk goedkeuren.

Zijn dat er veel? Ik geef een paar cijfers van Grondbank. Wij leveren gemiddeld 6000 conformverklaringen per jaar af – dat varieert – met een totaal volume van 25 à 50 miljoen kuub per jaar. Opgelet: dat zijn niet elk jaar 6000 nieuwe technische verslagen, want om de twee jaar vervalt een technisch verslag. Dat hebt u al gehoord in de onderzoekscommissie. Er zitten dus ook actualisaties bij. Maar het is toch wel een zeer hoog aantal. In – afgerond – 30 procent van die gevallen moeten wij, als Grondbank, bijsturen. Wij kijken het technisch verslag na op volledigheid, of er correct getoetst is, of de resultaten correct zijn overgebracht naar het saneringsplan. In 30 procent van de gevallen moeten we ingrijpen en zeggen dat er een aantal aanpassingen, of minstens verduidelijkingen, nodig zijn in het technisch verslag. Tot daar voor de technische verslagen.

Wat de uitvoering betreft, leveren we een 9000-tal grondverzettoelatingsen per jaar af, voor een volume van 13 miljoen kuub per jaar. Ook daar is er bijsturing nodig. Aannemers durven al eens – dat is meestal uit onwetendheid – een aanvraag doen met een bepaald type grond om in een bepaalde toepassing te gebruiken, waarbij wij moeten zeggen dat dit voor dat type gebruik niet mogelijk is. We moeten dat dan weigeren of bijsturen. Dat gaat toch over 20 procent van de gevallen. U ziet dat er toch wel heel wat bijsturingen bij komen kijken om dat in goede banen te leiden.

Er zijn ook zo'n 3600 meldingen van kleine werven. Daar ga ik niet over uitweiden, want dat gaat dus over die werven waarvoor geen technische verslagen zijn. Dat zijn dus de kleine uitgravingen. Die moeten wij ook opvolgen.

Omdat het vandaag wellicht zal gaan over de toetsingswaarden – zo kan ik mij inbeelden – en vooral ook over de kadastrale werkzone (KWZ), ga ik een aantal principes kort op een rij zetten.

Niet-genormeerde parameters: daar ga ik heel duidelijk over zijn. Op verschillende plaatsen staat in het VLAREBO vermeld dat, bij afwezigheid van normen in de bijlages van VLAREBO, de erkende bodemsaneringsdeskundige zal moeten uitgaan van zelf opgestelde toetsingswaarden. Dat wordt natuurlijk ook herhaald in de standaard-procedure, die eigenlijk zowat de leidraad is voor de opmaak van het technisch verslag. Daarin staat ook letterlijk dat de erkende bodemsaneringsdeskundige uitgaat van zelf opgestelde toetsingswaarden. Het is niet de bedoeling dat de erkende bodembeheer-organisatie de evaluatie van die toetsingswaarden beoordeelt. Dat is ook zo in dit dossier – dan loop ik al vooruit – waar onder andere in een nota die Grondbank heeft opgesteld op 27 april 2017 staat dat wij het toetsingskader, voor alle duidelijkheid, niet zullen

goedkeuren. Achteraf is ook in het technisch verslag vermeld dat de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) die toetsingswaarden heeft goedgekeurd. Dat wou ik toch al even op voorhand stellen.

Het principe van de kadastrale werkzone is wat complexer. Ik ga terug naar 2008. Ik zie dat op de slide 2007 staat, maar dat was het verslag van de OVAM aan de regering. In 2008 kwam de nieuwe grondverzetregeling. Dat was een update van de bestaande grondverzetregeling. Dat was naar aanleiding van de eerste ervaringen, van 2004 tot 2008. De grondverzetregeling was dan al vier jaar van kracht. Er was wat bijsturing en in dat verslag werd ook duidelijk gesteld dat de principes van de kadastrale werkzone wat te restrictief zouden zijn. Er werd als voorbeeld gegeven dat het bij wegentracés eigenlijk geen bezwaar moest zijn om met één kadastrale werkzone te werken. Dat is één type van gebruik, dus dat zou geen probleem mogen zijn. Er staat ook: 'bij de afbakening van de kadastrale werkzone mag men ook rekening houden met het gebruik en niet enkel de concentraties'. Dat geef ik gewoon even mee. Wat betreft hergebruik binnen de kadastrale werkzone stelde zich reeds in 2005 het probleem dat de openbare weg niet letterlijk een bestemmingstype heeft. Dat is niet ingedeeld. Kadastrale werkzones binnen een werf worden bepaald op basis van het bestemmingstype. Er is toen een advies gevraagd – en de OVAM was daar natuurlijk ook van op de hoogte – wat er moest gebruikt worden voor openbare wegen. De administratie Ruimtelijke Ordening, Huisvesting en Monumenten en Landschappen (AROHM) heeft in 2005 geantwoord dat men dat mocht beschouwen als bestemmingstype 5, en daarbij werd vermeld: gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen. Ik zeg dat even, omdat deze context een evidentie is voor de erkende bodemsaneringsdeskundigen.

Dan ga ik even vlug over de belangrijkste principes in de artikels van het VLAREBO.

In artikel 158 spreekt men van 'soortgelijke kenmerken' – het gaat hier over de kadastrale werkzone – die een betekenisvol effect op het milieu en een betekenisvol effect op de volksgezondheid kunnen hebben.

Onmiddellijk daarna wordt in artikel 160 gesteld dat de afbakening van de kadastrale werkzone gebeurt op basis van de code van goede praktijk. Net zoals de standaardprocedure dat is voor het technisch verslag, is die code van goede praktijk dé leidraad voor het afbakenen van een kadastrale werkzone.

Ik vermeld ook artikel 164, waarin wordt gesteld dat gronden met concentraties van minder dan 80 procent van de bodemsaneringsnorm – van het terrein – binnen de kadastrale werkzone vrij mogen gebruikt worden. Dat staat er nog steeds, voor alle duidelijkheid. Ik voeg er aan toe dat als het boven de 80 procent van de saneringsnorm is, er ook nog gebruik mogelijk is, eventueel met een aantal randvoorwaarden.

Artikel 172 – dat zou ons te ver leiden, denk ik – zegt dat binnen de kadastrale werkzone bouwkundig bodemgebruik mogelijk is volgens dezelfde principes als het gebruik binnen de kadastrale werkzone. Dat spreekt een beetje voor zich, maar het moest toen verduidelijkt worden.

In artikel 180 wordt nog eens uitdrukkelijk gezegd dat, als de erkende bodemsaneringsdeskundige restricties of randvoorwaarden oplegt voor het gebruik binnen de kadastrale werkzone, dit moet worden opgenomen in het technisch verslag.

Dan bekijken we nog vlug de code van goede praktijk, voor het afbakenen van de kadastrale werkzones, en het gebruik binnen de kadastrale werkzone. Wat zijn nu soortgelijke kenmerken of gelijkaardige concentraties? Ik vind het heel belangrijk om dit te zeggen – ik denk dat het de tabel onder 2.2.2. is – dat daar niet zozeer wordt gesteld dat dit altijd identieke concentraties moeten zijn, maar er wordt met concentratievorken gewerkt. Die zijn gebaseerd op de bodemsaneringsnormen, 80 procent, 80 procent. Ik

wil daarmee gewoon aangeven dat het absoluut gebruikelijk is om binnen één kadastrale werkzone een range van concentraties aan te houden. Dat staat eigenlijk in de code van goede praktijk. Voor niet-genormeerde parameters, dat heb ik al gezegd, gaat de bodemsaneringsdeskundige uit van zelf opgestelde toetsingswaarden. Ten slotte moet er rekening gehouden worden met de impact op de bodem, binnen de kadastrale werkzone, voor de uitvoering van de werken en na de werken. Dat is een beetje evident.

Afsluitend heb ik nog een paar slides over de 'lessons already learned'. 'Already' heb ik er gisteren nog bijgezet, want er zijn waarschijnlijk nog lessen te trekken.

Moest het gaan over genormeerde parameters, dan zou er voor deze werf – voor dat aspect van de kadastrale werkzone – geen probleem geweest zijn. Het kader is immers wel heel duidelijk, maar het is, zoals gezegd, gebaseerd op de normen die in de bijlagen van VLAREBO zitten: bodemsaneringsnormen, vrij gebruik voor bouwkundige toepassingen enzovoort. Die zijn er nu eenmaal niet voor PFOS, en zonder normatief kader wordt het ineens wel moeilijk om zo'n procedureel kader rond te krijgen, want er is een gebrek aan rechtszekerheid. Ik wil het niet hebben over Oosterweel, maar ik ga een voorbeeld geven. Als de gronden van A naar B, naar een andere werf, zouden verhuizen zonder officieel normenkader, dan heb je altijd het risico dat de erkende bodemsaneringsdeskundige van A misschien een andere mening heeft over de toetsingswaarden dan die van het ontvangende terrein. Ik zou in die discussie niet graag tussenkomen, maar in dat geval is er wel een probleem. Het is dus wel heel belangrijk om dat normenkader te hebben, om rechtszekerheid te kunnen bieden, ook aan de grondwerkers en ook aan de bouwheren en de eigenaars.

Wat betreft de toetsingswaarden die dan, in dit geval door een erkende bodemsaneringsdeskundige, moeten opgesteld worden voor de 'emerging contaminants' – na PFAS zullen er nog wel een aantal andere volgen, denk ik – is de vraag: welk risiconiveau aanvaardt een maatschappij? Dat is een beleidsmatige keuze. Het is misschien niet de taak van deskundigen om dat geval per geval te gaan bepalen. Achteraf beschouwd moet, voor de kadastrale werkzone, de code van goede praktijk misschien wat verfijnd worden voor dergelijke grote projecten. Dat geldt zeker voor de emerging contaminants, want er is op dit moment geen houvast. Er is op z'n minst een verduidelijking nodig van de wisselwerking tussen de erkende bodemsaneringsdeskundigen en de beleidsmaker – de bevoegde overheid – en welke regels voor dergelijke nieuwe contaminanten moeten worden toegepast. Het laatste puntje is misschien wel het simpelste, zij het technisch niet het simpelste, namelijk dat er voor deze nieuwe contaminanten dringend nood is aan normen die officieel zijn. Bedankt.

De voorzitter: Dank u wel voor uw toelichting. Als ik de non-verbale communicatie van de collega's goed interpreteer, bevatte die heel wat interessante zaken, die misschien wel nog wat vragen hebben opgewekt.

Collega Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege: Goedemiddag, dank u wel voor uw toelichting. Ik heb een aantal vragen, een aantal die u zult verwachten, maar ook een aantal over jullie organisatie en de taakverdeling tussen jullie, Grondbank, en de OVAM.

We hebben de OVAM hier over de vloer gehad. Op nagenoeg elke vraag die te maken had met de toepassing van het toetsingskader, de goedkeuring van de technische verslagen enzovoort, wijst ze naar Grondbank. Kunt u eens heel expliciet de taakverdeling van de OVAM – u hebt er al een aanzet toe gegeven – en de taakverdeling van Grondbank toelichten in het kader van de Oosterweelwerken en het opstellen van het normenkader? Wat keurt de OVAM wél goed en wat keurt ú goed? Waarvoor bent ú verantwoordelijk, en dus ook aansprakelijk als uw goedkeuring fout is, en waarvoor is de OVAM verantwoordelijk en aansprakelijk, als ik dat woord mag gebruiken? Want heel

vaak tijdens de hoorzitting met de OVAM kwam het antwoord: "Dat is de opdracht van Grondbank." En dat ging dan over het normenkader, dat ging dan over het opstellen van de technische verslagen en de controle daarop, over de controle op de uitvoering van de technische verslagen, maar ook over alle afspraken rond de grondverzetregeling en de toepassing daarvan. Dat is mijn eerste vraag.

Mijn tweede vraag is: wie controleert jullie, de kwaliteit van jullie werk? Is de OVAM daarvoor verantwoordelijk? Hoe vaak gebeurt dat? U sprak al van een audit. Maar was dat in opdracht van de OVAM of niet? Ik heb dat daarnet toch begrepen uit uw toelichting. Hoe vaak gebeuren zulke controles? Waarop worden jullie gecontroleerd en door wie? En wat gebeurt er met die evaluatie? Dat is het eerste luik van vragen met betrekking tot de samenwerking met de OVAM.

Ten tweede, hebt u contact met kabinetten of zo? Hoe verloopt zoiets? Dat lijkt me al een stap verder. Hoe worden jullie geïnformeerd over beslissingen die worden genomen met betrekking tot Oosterweel en andere die impact hebben op de elementen die jullie met betrekking tot deze werf moeten uitvoeren?

Ten derde, jullie hebben een raad van bestuur. Kunnen jullie mij toelichten wie in die raad van bestuur zit en wat daarvoor de verklaring is? Hoe communiceren jullie vanuit jullie werkzaamheden naar jullie raad van bestuur en omgekeerd, de raad van bestuur naar jullie werk? Verloopt er op een of andere manier een expliciete communicatie over de Oosterweel richting de raad van bestuur?

Ik heb ook nog wat vragen met betrekking tot de vervuiling. Ten eerste, sinds wanneer is Grondbank in kennis gesteld met betrekking tot de vervuiling op de site van 3M en de gronden die nodig zijn voor de Oosterweelwerken? Ten tweede, zijn jullie op de hoogte gesteld van vervuiling buiten de terreinen van 3M richting Zwijndrecht? In welke mate? Hoe zijn jullie daarbij betrokken geweest?

Ten vierde, met betrekking tot de normering verwees u al naar een verslag van 27 april waarbij u expliciet stelt niet akkoord te zijn met de afspraken rond grondverzet. Kunt u mij toelichten wat daarvoor de reden is? U hebt de moeite gedaan om het hele verslag dat Lantis en Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel (BAM) hebben gemaakt, te herschrijven of misschien eerder te herordenen – ik weet niet hoe ik het moet interpreteren. U hebt er in uw toelichting ook expliciet naar verwezen. U stelt dat u niet akkoord gaat met het verslag dat toen is gegeven door BAM/Lantis. Kunt u mij toelichten waarom u het zo belangrijk vond om dat zeer expliciet te stellen? Waarmee was u dan niet akkoord?

Dan volgt de vraag over de normering. Op een bepaald moment kwamen de normen 8 microgram en 70 microgram naar voren. We hebben in de afgelopen vergaderingen van de onderzoekscommissie al heel wat vragen gesteld over het tot stand komen van die normen. Kunt u mij vertellen, in welke mate u betrokken was bij het tot stand komen van de normen, u op de hoogte was bij het tot stand komen van die normen, u een inbreng hebt geleverd bij het tot stand komen van die normen? Vanaf wanneer hebt u de norm van 70 microgram PFOS per kilogram vernomen, informeel of formeel? Mijn vraag geldt ook voor die 8 microgram, maar vooral over die 70 microgram is er heel wat discussie.

Bij uitbreiding lezen we in verslagen die nu de revue passeren, bijvoorbeeld in een overleg van 6 september tussen Grondbank en de OVAM, dat er heel wat kritiek is op die norm van 70 microgram per kilogram droge stof en dat er niet wetenschappelijk kan worden onderbouwd hoe die norm tot stand is gekomen. Er zitten fouten in et cetera, het staat allemaal in dat verslag. Uit dat verslag blijkt dat jullie aandringen op normen. U hebt dat hier eigenlijk opnieuw gedaan. U stelt de wetenschappelijkheid van die 70

microgram in vraag. Nu u dat allemaal weet, pleit u als Grondbank voor het behouden van die 70 microgramnorm of voor het verstrengen ervan?

U hebt daarnet een aantal principes toegelicht over het afbakenen van de kadastrale werkzone. Er zijn hier al heel wat vragen over gesteld. Er is hier al meerdere keren de revue gepasseerd dat de kadastrale werkzone 101 zeer ruim is afgebakend. Staat u nu nog achter deze zeer ruime afbakening van die kadastrale werkzone? Wie heeft er beslist dat die kadastrale werkzone zo ruim zou zijn? Is hierover overleg gepleegd met 3M? Hoe kunt u verklaren dat de OVAM nu schrijft dat het technisch verslag waarbij die kadastrale werkzone werd goedgekeurd, niet conform had mogen worden verklaard? Wat is daar de reden van?

Wat is jullie houding geweest in dit hele verhaal op het moment dat de afbakening van die kadastrale werkzone werd gedaan? Op het moment dat de kadastrale werkzone op tafel werd gelegd – want dat is een strategie waarbij men heeft moeten kiezen om dat al dan niet toe te passen in die ruime kadastrale werkzone – wat was jullie houding daarin, wat was jullie advies daarin? Is dat advies gevolgd of niet?

Ik kom tot de grondhopen en de veiligheidsberm. Er is hier al heel wat discussie geweest over de historische hopen die we op de terreinen van 3M vinden en ook over de veiligheidsberm. Op een bepaald moment is de beslissing gevallen dat gronden onder de 1000 microgram PFOS per kilogram konden worden verwerkt in een veiligheidsberm en andere niet. Op basis waarvan is die 1000 microgram bepaald? Is daar ergens iets van terug te vinden? Kunt u dat motiveren? Wie heeft dat beslist, op welke basis? Die informatie heb ik nog altijd niet kunnen achterhalen.

Er is een hele discussie over of die grondverzetregeling wel op die site kon worden toegepast en of men eigenlijk niet moest overgaan tot volledige sanering. De discussie is dan ook of de POP-verordening (persistent organic pollutant) hier niet is overtreden, met de manier waarop men nu aan de slag is gegaan. Werden jullie al dan niet betrokken bij de beslissing om te gaan voor een grondverzetregeling? Bent u van oordeel dat er fouten zijn gemaakt tegen de POP-verordening?

Er werden een aantal keuzes gemaakt, er werd een dading opgesteld en die wordt nu uitgerold. Bent u op een of andere manier betrokken geweest bij de voorbereiding van de dading, bij het tot stand komen van de dading, bij de dading zelf en nadien bij de uitvoering?

Voorlopig zal ik hiermee eindigen. Ik dank u alvast voor uw antwoorden.

De voorzitter: Dank u wel. Collega D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese: Dank u wel voor de toelichting. Ze was alvast handig om een zeker kader te schetsen, maar het zal u niet verbazen dat we nu wat meer zullen ingaan op de specifieke case.

Ik heb nog een algemene vraag en die is of jullie heel helder en duidelijk kunnen toelichten wat het verschil is tussen de definities 'bouwkundig bodemgebruik' en 'gebruik in een bouwkundige toepassing'? Ik heb die termen al heel vaak gegoogeld, maar die definities komen heel sterk overeen, terwijl dat wel twee verschillende categorieën zijn. Kunnen jullie dat verduidelijken? Dat zou helpen.

Vervolgens heb ik nog een tweede algemene vraag. Jullie gaan na of de erkende bodemsaneringsdeskundigen de codes van goede praktijk hebben gevolgd. Gaan jullie ook over de controle van de onafhankelijkheid van de erkende bodemsaneringsdeskundigen? Of maakt dat daar geen deel van uit? Ik vind dat er daarrond toch wel wat vragen rijzen in dit hele dossier, waar we de erkende bodemsaneringsdeskundigen

hebben waarvan mensen in mails schrijven: 'Wij (BAM) vinden of zeggen of moeten...', waar zij normaal eigenlijk horen op te treden in de rol van erkende bodemsaneringsdeskundigen. En daar lijkt mij toch ergens een, ik zal het geen belangenvermenging noemen, maar een soort van vervaging plaats te vinden.

Ik zal proberen wat door de tijdlijn te lopen over de totstandkoming van de normen. Ik heb daarrond een aantal vragen specifiek voor jullie. Als ik me niet vergis, hebben jullie een eerste overleg gehad met Afzinktunnel Linkeroever Antwerpen Studiebureau (ATLAS) toen nog, dus Sweco en Witteveen+Bos, op 20 februari 2017, over de problematiek van PFOS op de Oosterweelwerf. Klopt dat, ben ik daar juist mee? Of hebben jullie daar al vroeger over overlegd? Ik vroeg me af of jullie konden zeggen wat de concrete aanleiding is, welke data er precies aan de basis lagen van dat eerste overleg? Het is daarvan dat dan achteraf het verslag is herroepen geweest door jullie.

Op 22 februari hebben jullie dan opnieuw samengezeten. In het verslag dat ATLAS daarvan heeft gemaakt, wordt 8 microgram PFOS per kilogram droge stof in de conclusies opgeschreven als grenswaarde voor 'bouwkundig bodemgebruik'. Daar is de term. In het verslag staat dat daarboven, boven die 8 microgram, er een afdichting nodig is tegen infiltratie. Op dat moment is dat nog 50 centimeter klei. Maar dus, in het tweede overleg hierover, op 22 februari, wordt 8 microgram als maximale waarde bepaald om bodem te kunnen gebruiken, zonder dat er bijkomende maatregelen nodig zijn tegen bijvoorbeeld infiltratie van regenwater.

Jullie zijn het niet eens met een aantal conclusies die uit vergaderingen zijn getrokken en maken een eigen nota. Op 27 april 2017 verschijnt de nota Grondverzet in het kader van de PFOS-problematiek Oosterweel. Daarin krijgt die 8 microgram een heel andere invulling. Ik vind dat vreemd om te zien. Dat is een van de belangrijke vragen die ik voor jullie heb. Die wordt ineens de waarde, de limiet voor vrij hergebruik buiten de kadastrale werkzone, op basis van bijlage 5 van VLAREBO. Maar de bron waar hij uit komt, het RIVM 2016 (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) stelt dat 8 microgram een maximale waarde is voor het hergebruik van grond en bagger voor de functie ander groen, bebouwing, infrastructuur en industrie. Dat staat ook zo in de eerste quickscan die ATLAS heeft gemaakt over PFOS een paar maanden voordien. Waar het RIVM die 8 microgram gebruikt als bovengrens, stelt ATLAS ze voor als ondergrens voor vrij gebruik buiten de werkzone, en jullie nemen dat over in jullie nota. Hoe komt het dat jullie daarmee akkoord zijn gegaan? Want dat is wel een redelijk belangrijke switch in de interpretatie van die waarde: van een maximale waarde waarboven de afdichting nodig is naar een minimale waarde waaronder ze vrij mag worden afgevoerd en overal gebruikt. Dat is een redelijk belangrijke verandering in hoe die waarde wordt geïnterpreteerd. Hoe komt het dat jullie daarmee akkoord zijn gegaan? Ik neem aan dat jullie ermee akkoord zijn gegaan, want het stond in jullie nota.

Ik vind dat belangrijk, want die 8 microgram is later in Nederland aangescherpt tot 3 microgram, maar dat is vandaag nog steeds een maximale waarde. Daarboven zijn dus aanvullende maatregelen nodig om te voorkomen dat PFAS in te hoge mate uitspoelen en zich in de omgeving verspreiden. Wij hebben een tussenzone tussen de 8, of nu 3 microgram, en 70 microgram. Die bestaat niet in het wetgevende kader in Nederland. In die tussenzone, tussen de 8, later 3, en 70 microgram, zijn er bij Oosterweel geen bijkomende maatregelen, behalve dat het binnen de kadastrale werkzone moet worden hergebruikt. Het lijkt me dat die toetsingswaarde is overgenomen, maar met een andere betekenis en een andere interpretatie die eraan wordt gegeven.

In die nota van 27 april wordt een tweede waarde geïntroduceerd: 16.000 microgram. En daar is de vraag: waarom is daarvoor gekozen? Die komt uit hetzelfde rapport van het RIVM van 2016 als het maximaal toegelaten ecologisch risico. Maar de paragraaf eronder scherpt die al opnieuw aan naar 8 microgram, namelijk met ecologische doorvergiftiging. Het verschil tussen 16.000 en 8 is dus geen of wel ecologische doorvergiftiging. Maar ik

zie niet in hoe je daar dan een vork van kunt maken: daaronder is het vrij gebruik en daarboven zijn er maatregelen nodig. Waarom is daarvoor gekozen?

Er ontstaat in dat rapport dus een tussencategorie: tussen de 8 microgram en de 16.000 microgram PFOS per kilogram droge stof, die enkel mag worden gebruikt voor bouwkundig bodemgebruik als de uitloging niet hoger is dan 0,53 microgram per kilogram droge stof – er staat kilogram droge stof, maar ik neem aan dat dat liter moet zijn, want anders wordt de uitloging moeilijk te bepalen. Maar ATLAS haalde daarvoor uit diezelfde RIVM-studie als maximale waarde voor hergebruik, ander groen, bebouwing, infrastructuur en industrie, een uitloging van 0,036 microgram per liter. Dat is een factor 10 lager. Ook hier luidt mijn vraag: hoe komt het dat jullie akkoord zijn gegaan met de waarde die daarin staat, aangezien voor gebruik binnen de kadastrale werkzone als voorwaarde wordt gegeven dat er geen bijkomend risico mag zijn voor grondwater?

Op 18 mei 2017 lezen we bij ATLAS dat er wordt voorgesteld 'tot afstemming met Grondbank voor gronden met de code 429 om binnen de range van 8 en 72 microgram een versoepeling van de afdekking binnen de kadastrale werkzone mogelijk te maken.' Die zin roept verschillende vragen op bij mij. Ten eerste, waar komt de 72 microgram per kilogram droge stof vandaan? Er is sprake van tussen 8 en 72 microgram. 72 microgram is een waarde die ik nergens anders terugvind en waarvoor ik ook geen verklaring vind en die toevallig heel dicht in de buurt zit van het uiteindelijke toetsingskader. Weten jullie waar die vandaan komt? Want er wordt daar verlaagd van 16.000 naar 72 microgram. Dat is natuurlijk positief, we beginnen in lagere regionen te komen. Maar waar komt die waarde vandaan? Dat interesseert me heel erg. Wat waren daarvoor de vereisten voor afdekking tussen 8 en 72 microgram? En waarom werd er een versoepeling doorgevoerd? Wat was daarvoor de reden?

Op 3 oktober zien we in een vergadering tussen 3M en BAM – waarbij jullie niet betrokken waren, voor alle duidelijkheid – voor het eerst de waarde van 70 microgram per kilogram droge stof terugkomen. Dat verbaast ons een beetje, omdat die pas officieel in februari 2018 in de memo van Rechtersover Tunnelspecialisten (RoTS) op dat moment – exact dezelfde mensen van Sweco en Witteveen+Bos, in een andere tijdelijke handelsvennootschap – wordt afgeleid. Maar die duikt al op 3 oktober 2017 op in een overleg tussen 3M en BAM. Mijn vraag sluit aan bij wat mevrouw Schauvliege daarnet heeft gevraagd: kenden jullie die waarde op dat moment al? Kwam die bijvoorbeeld van jullie? Hebben jullie die waarde in die periode, najaar 2017, al zien circuleren?

Op 18 december 2017 is er een terugkoppeling binnen BAM over opmerkingen van de OVAM. Daarin staan ook een aantal vreemde passages. Er wordt geschreven dat iemand van Grondbank aangeeft 'dat Grondbank op een zijspoor werd gezet en dat de OVAM het nu heeft overgenomen in de ontwikkeling van het toetsingskader.' Dat is een interne mailing binnen BAM, na een opmerking van de OVAM, waarin wordt gezegd dat iemand van Grondbank aangeeft dat Grondbank op een zijspoor werd gezet en dat de OVAM nu heeft overgenomen. Ik weet niet wat daarmee bedoeld wordt, maar ik vraag mij af of jullie het wél weten? Waarom worden jullie aan de kant geschoven? Wat betekent dat, aan de kant worden geschoven? Hoe zitten die rollen daar? Ik begrijp de vraag van mevrouw Schauvliege om eens duidelijk te maken wie hier eigenlijk wat moet doen.

Verder wordt er gezegd dat – ik citeer – "de OVAM naar ons" – het is onduidelijk of men daar BAM of Sweco, ATLAS, RoTS bedoelt – "in verband met de duidelijke onderbouwing van het toetsingskader kijkt. Destijds hebben we dit onder meer om verzekerings-technische redenen wat naar Grondbank afgeschoven, maar nu wenst de OVAM toch wel degelijk een onderbouwende nota van onze kant uit." Ik lees maar voor uit wat we hebben gevonden. Maar opnieuw lees ik rare dingen. Wat wordt er bedoeld met 'verzekerings-technische redenen'? Wat zou daarmee kunnen worden bedoeld? Dat er, in plaats van naar Grondbank, naar BAM, RoTS, ATLAS wordt gekeken in verband met het toetsingskader, wat daarvoor naar Grondbank werd afgeschoven? Ik zie u al heel vreemd

kijken. Ik keek ook heel vreemd toen ik dat allemaal las. Maar ik ben heel benieuwd of jullie ons er meer over kunnen vertellen.

Op 21 februari 2018 wordt dan de memo met het toetsingskader van RoTS gepubliceerd, het eindproduct van heel dat traject, waarbij we dus een evolutie hebben gezien van 16.000 microgram naar 72 microgram, en uiteindelijk naar 70 microgram. Tot 70 microgram is er vrij gebruik mogelijk binnen de kadastrale werkzone. Dat is opmerkelijk, want zoals ik al zei, lag een jaar eerder de grens daarvoor nog op 8 microgram en was er boven 8 microgram een afdichting nodig, op dat moment van 50 centimeter klei. Dat is dus serieus naar boven bijgesteld, na een sprong langs de 16.000 in dat jaar tijd. In het kader van het standstillprincipe mag PFOS-houdende teelaarde van meer dan 70 microgram vrij worden hergebruikt. Wat bedoelt men daarmee? Het standstillprincipe wordt meer verduidelijkt: geen bijkomende verontreiniging naar grondwater en geen bijkomend risico van mogelijke blootstelling aan verontreinigende stoffen. Er was dus gezegd dat PFOS-houdende teelaarde van boven de 70 microgram, wanneer die voor bouwkundige toepassingen moet worden ingepakt, toch mag worden gebruikt als teelaarde. Dat was de hele discussie rond de kluifrotonde. Jullie kennen die ongetwijfeld. Die is dan wel of niet weer afgegraven omdat er een meetfout in zat. Maar ik vraag mij af hoe dat in zo'n verslag kan sluipen? Want er is toch overduidelijk wel bijkomende verontreiniging van grondwater als je zulke hoge concentraties in die teelaarde gaan gebruiken. Mijn bijkomende vraag is: hoe kan dat passeren langs de controle – wie dat dan ook moet doen – die daarop gebeurt?

Voor de tussencategorie, tussen 8 en 70 microgram PFOS per kilogram droge stof, stond in de nota van Grondbank van 27 april 2017 – jullie eerste nota daarover – dat het mocht mits uitloging onder de 0,53 microgram. Ik vroeg al waarom het een factor 10 hoger is dan wat ATLAS zelf in zijn rapporten heeft staan. Maar die 70 microgram per kilogram droge stof is uiteindelijk niet afgeleid van 0,53 microgram, maar van 4,5 microgram per liter. Dat is dus nog eens een factor 10 hoger. We zitten dus al 100 keer hoger, twee grootteordes hoger dan de wetenschap die we uit Nederland overgeleverd kregen volgens ATLAS zelf. Waarom is er daar een akkoord geweest om dat opnieuw een factor 10 op te trekken? De vraag is daar wie er nu verantwoordelijk is om dat toetsingskader goed te keuren. U hebt er zelf al een notie over gemaakt in uw presentatie. RoTS heeft het toetsingskader effectief voorgelegd aan de OVAM. Zij waren daar trouwens bijzonder kritisch over. Ze hebben daar een erg kritische evaluatie van gemaakt, maar het toch goedgekeurd. Ik zal er nu niet helemaal doorgaan. Maar als we hen vragen waarom ze niet aan de alarmbel hebben getrokken, dan is hun antwoord: "De Grondbank verklaart alles conform, ook het technisch verslag waarin de toetsingswaarden zijn opgenomen. Maar eigenlijk hebben wij daar geen formele rol in." Ik heb dan gevraagd of zij daar puur informatief feedback op gaven. Het antwoord luidde min of meer ja, dat het puur informatief was dat de OVAM daarop feedback geeft en dat het eigenlijk Grondbank is die moet zeggen of het toetsingskader in orde is of niet. U zegt hier exact het tegenovergestelde. We zouden allemaal graag willen weten hoe het nu juist zit. Waarschijnlijk zult u zeggen dat de OVAM geen gelijk heeft. En waar moeten we dat dan vinden? In welk decreet, in welke wettekst, in welk ministerieel besluit staat dat beschreven? Want dat is hier toch een redelijk fundamenteel probleem.

Het is ondertussen genoegzaam bekend dat er een rekenfout zit in de afleiding van RoTS. Dat niemand dat ooit heeft nagerekend, is toch heel bijzonder voor zo'n verregaande verspreiding. Opnieuw: is dat dan de OVAM die dat moeten narekenen of zijn jullie dat? Wie geeft daarvoor de finale goedkeuring?

Ten slotte heb ik nog een allerlaatste vraag. Misschien kunnen jullie daarbij helpen, misschien ook niet. Iedereen wijst op een gebrek aan expertise rond PFOS en PFAS op dat moment. Er is volop kennisopbouw bezig. En eigenlijk is er één instantie in Vlaanderen die daar wel expertise over in huis heeft, namelijk de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO). Zij zijn hier ook aan het woord geweest. Zij zeggen:

“Wij vinden het niet normaal” – dat is hun letterlijke quote – “dat we niet betrokken zijn geweest.” Vinden jullie dat ook niet normaal? En hebben jullie een idee hoe het komt dat zij niet betrokken zijn geweest in heel dit proces?

Mijn excuses dat het heel wat data, cijfers en technische vragen zijn. Ik denk dat we daar straks nog een voor een op zullen tussenkomen. Maar jullie kunnen er wellicht al in algemene termen op antwoorden.

De voorzitter: De heer Claes heeft het woord.

Bart Claes: Dank u wel, heren, om hier vandaag aanwezig te zijn, voor de toelichting die jullie al hebben gegeven en voor de vele antwoorden die jullie uiteraard nog zullen geven.

Ik heb voorlopig twee vragen. Tijdens de plenaire vergadering van 28 april stelde minister Peeters als antwoord op een paar actuele vragen dat er in 2016 een onderzoek gebeurde door Grondbank en de OVAM in het kader van de milieukundige bodemonderzoeken met het oog op de realisatie van het infrastructuurwerk van de Oosterweelverbinding. Kunt u ons toelichten waaruit het onderzoek juist bestond in de regio Zwijndrecht? Werd hierbij onder meer specifiek onderzoek verricht naar de aanwezigheid van PFAS of PFOS, nu men wist dat 3M Belgium als producent en verwerker van deze stoffen in de onmiddellijke omgeving van het Oosterweeltraject was gevestigd? Indien neen, waarom niet als men weet dat er in 2016 al voldoende wetenschappelijke info bekend was omtrent de risico's van deze stoffen? Indien ja, wat waren dan de resultaten? Aan welke overheidsdiensten en/of ministers werden deze gerapporteerd?

Op de Grondbankwebsite hebben jullie een heel begrijpelijk en overzichtelijk luik frequently asked questions (FAQ) over PFAS en PFOS gemaakt, maar er wordt helaas niet vermeld wat er nu juist met PFAS of met PFOS verontreinigde gronden moet gebeuren. Zo kom ik bij die veiligheidsberm aan het Oosterweeltraject terecht. Ik wil nog eens verwijzen naar de plenaire vergadering van 28 april, waarbij minister Peeters stelde dat er nog geen bodemsaneringstechniek bestaat voor zulke extreem zwaar met PFOS verontreinigde gronden. Ze stelde ook dat Lantis, in samenspraak met de OVAM en Grondbank, alle PFOS-gronden onder geconditioneerde voorwaarden zal opslaan op de Oosterweelste. De wettelijkheid van die veiligheidsberm met verontreinigde Oosterweelgrond op de terreinen van 3M kreeg in het verleden al zware kritiek, ook van juridische experts die we hier in de Onderzoekscommissie al hebben mogen horen. Kunnen jullie voor ons verduidelijken welke adviezen over dit punt vanuit Grondbank werden verstrekt? Wanneer en aan welke personen en instanties werden die overgemaakt? Wat is jullie standpunt ten opzichte van de kritiek van die juridische experts als zou deze veiligheidsberm als niets anders kunnen worden beschouwd dan als een illegale stortplaats waarbij ook de aansprakelijkheid van de Vlaamse overheid in het gedrang kan komen?

Dat zijn, voorzitter, beste heren, voorlopig mijn vragen.

De voorzitter: De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo: Er zijn al heel wat vragen gesteld, dus dat verkort het lijstje. Misschien moet ik starten waar u ook zelf bent begonnen: de opdracht van de Vlaamse Grondbank is geregeld volgens een decreet uit 2006. Dat bevat niet onmiddellijk, maar wel onrechtstreeks die milieuhygiënische beoordeling van de gronden. U hebt er al een paar zaken over gezegd. U hebt verwezen naar de controles op de goede praktijk, maar kunt u daarnaast nog iets meer in detail de rol van Grondbank schetsen in het kader van de milieuhygiënische beoordeling van gronden?

Mijn tweede vraag gaat over de opvolging en controles die jullie uitvoeren. Hoe frequent voeren jullie controles uit op normen die door de erkende bodemsaneringsdeskundigen worden opgesteld? Hoe gaat dat precies in zijn werk? In het verlengde daarvan: is er een review of controle gebeurd van het rapport van de erkende bodemdeskundige in casu Oosterweel? Is er door jullie over het rapport-Tytgat een beoordeling opgesteld of evaluatie gemaakt? Zo neen, had dit volgens jullie dan moeten gebeuren? We hebben hier al in een aantal andere sessies gehoord dat VITO een zeker expertise had, maar dat die niet werd benut. Was het volgens jullie aangewezen om advies in te winnen bij VITO over het rapport-Tytgat?

Is er ten derde in de behandeling van het dossier rond Oosterweel afgeweken van de normale procedures?

Als het over de grondverzetwerken gaat die momenteel rond Oosterweel worden uitgevoerd, heeft Grondbank er dan een zicht op of die werken momenteel veilig gebeuren? Kunt u daar iets meer over zeggen?

Dan heb ik nog een vraag over de veiligheidsbermen. Er worden dus vervuilde gronden gestockeerd in de veiligheidsbermen. Is dat volgens jullie een mogelijkheid in de huidige regeling of had men dit op een andere manier moeten aanpakken en/of vergunnen? Wat is jullie visie daarop? Wat is jullie kijk op begrippen als stortplaats, bodemsanering, grondverzet, die soms heel dicht bij elkaar aanleunen?

Dan als laatste algemene vraag in deze eerste ronde wil ik graag weten wanneer en van wie jullie te weten kwamen over welke hoeveelheden en over welke vervuilingsgraad aan PFOS het ging, en dan specifiek rond Oosterweel?

De voorzitter: De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz: Dank u wel. Er blijven niet veel meer vragen over.

Mijn vragen gaan vooral over hoe zo'n controle van een technisch verslag in detail gebeurt. Welke bijkomende maatregelen of onderzoeksdaten, als ik het zo mag stellen, stellen jullie om te checken of het wel klopt en ook of het wordt uitgevoerd zoals in het verslag staat?

Over die expertise zijn al een aantal vragen gesteld. Ik had ook diezelfde vragen over de betrokkenheid van VITO. De rol van de OVAM blijft een beetje vaag. Ik heb zo de indruk dat van de verschillende administraties de OVAM het meest tussen verschillende taken laveert: ondersteunend, controlerend, normerend. Ze zeggen zelf dat ze veel expertise in huis hebben, maar dat ze dan toch niet verantwoordelijk zijn voor wat u doet, uiteraard. Graag een beetje meer toelichting over de manier waarop u met de OVAM samenwerkt.

Kunt u ook nog uw rol toelichten en de manier waarop u werkt binnen de werkgroep grondverzet die nu is opgericht?

De voorzitter: Ik heb zelf ook nog een aantal vragen.

Ik ga eerst even naar de toelichting en de cijfers die jullie hier hebben gegeven. Op de tiende slide zeggen jullie dat bij het nazicht van de technische verslagen aanpassingen vereist zijn in 30 procent van de gevallen. Dus vanaf dat jullie zijn opgericht tot vandaag zeggen jullie dat in bijna een op de drie verslagen aanpassingen zijn vereist. Zijn dat dan altijd dezelfde bij wie dat probleem zich voordoet, die de grenzen opzoeken, fouten maken? Wat zijn die aanpassingen dan? Ik kan mij heel veel dingen inbeelden, maar zijn dat dan grote aanpassingen of niet? Bij het afleveren van die grondverzettoelatingsen is bijsturing vereist in 20 procent van de gevallen. Dat is een op de vijf. Daarover heb ik dezelfde vragen. Ik kom dan terug op de erkende bodemsaneringsdeskundigen. Die zijn

natuurlijk in deze verhalen betrokken. Wil dat dan zeggen dat die mensen mis zijn, in het ene geval een op de drie en in het andere geval een op de vijf? Zijn ze mis, maken ze professionele fouten? Ik vind dat toch vrij hoge cijfers.

Ik probeer de principes van die kadastrale werkzone in mijn eigen bewoordingen te vertalen. Het komt er eigenlijk op neer dat het antwoord luidt dat 'het ervan afhangt' hoe groot die is. U hebt verschillende artikels opgesomd zoals 'bij minder dan 80 procent is er vrij gebruik binnen die kadastrale werkzone'. Wil dat dan zeggen dat bij meer dan 80 procent van die bodemsaneringsnorm er geen vrij gebruik is? Neen, het kan nog wel gebruikt worden. Dat gegeven is niet wit-zwart.

Er wordt nu gefocust op het stuk van Oosterweel, maar de PFAS-vervuiling doet zich in Vlaanderen ruimer voor. Ik haal Willebroek aan, met de Denaeyer-site waar er bewoning is, er is de fabriek in Mechelen, de textielnijverheid en de Molenbeek in Ronse. Eigenlijk is de vervuiling veel ruimer. Er wordt hier vandaag door een aantal parlementsleden heel sterk gefocust op de PFAS-vervuiling in Oosterweel, maar helaas doet die zich ruimer voor dan dit. Daarom mijn vraag: is het toetsingskader met die 8 en 70 microgram, dat ontwikkeld is voor Oosterweel, de facto ook op die andere plaatsen in Vlaanderen van toepassing geworden of welke normen zijn er daar dan gebruikt en wat was jullie reactie daar op de voorstellen van de bodemsaneringsdeskundige? In Willebroek stellen we sommige puntwaarden vast van 1000 tot 2000 microgram per kilogram droge stof die gebruikt zijn op de site waar nu ook huizen staan. Wat was jullie reactie op die plaatsen? Daar hebben we het nog niet over gehad, maar het is natuurlijk ruimer dan de kwestie hier.

Dan heb ik een derde vraag bij jullie slides van vandaag. Is het überhaupt mogelijk om normen te hebben voor alles waar er nog geen normen voor zijn? Ik verklaar mij nader: er is momenteel een vorm van procedure om een eigen toetsingskader te maken als erkend bodemsaneringsdeskundige. Een aantal collega's hebben er al naar gevraagd, maar ik probeer de vraag nog eens heel scherp te stellen: wie doet de toets daarvan? Geven jullie een 'go' of 'no go', is dat de OVAM? Als jullie iets anders zeggen dan de OVAM, wie is dan de scheidsrechter, wie beslecht dat dan? Het gaat dan zowel over de methode van de berekening als over het resultaat. Wie doet de arbitrage? Wie zegt of het oké of niet oké is, want dat is mij niet volledig duidelijk?

Als ik in de documenten kijk die ons zijn bezorgd, namelijk die technische verslagen van 30 mei 2017, 18 juni 2018, 29 juli 2019 en 19 december 2019, en die allemaal naast elkaar leg, dan kom ik toch met de vraag waarom de voorwaarden die voor uitgravingen van grondhergebruik zijn vastgesteld anders zijn in die verschillende technische verslagen. Dan kom ik bij de realiteit van het terrein. Is dat grondverzet nu wel of niet volgens die technische verslagen gebeurd? Ik raak daar niet goed wijs uit. Als ik die naast elkaar leg, dan lees ik dat je een minder gecontamineerde zone niet mag belasten met een meer gecontamineerde. Dat is eigenlijk het principe dat Lantis hier naar voren heeft gebracht. Is dat dan in overeenstemming daarmee of niet?

De voorzitter: Grondbank heeft het woord.

Andy Heurckmans: Dat zijn een heleboel vragen. Ik reken op jullie om mij straks opnieuw aan de vragen te herinneren.

Er zijn uw vragen over de taakverdeling tussen de OVAM en Grondbank. Ik durf niet te stellen dat er een taakverdeling is. Eigenlijk is de OVAM de auditerende instantie die waakt over onze werking. U weet dat wij een erkende bodembeheerorganisatie zijn en de OVAM ziet toe op de correcte werking ervan.

Iemand anders heeft gevraagd of wij dan effectief worden geaudit door de OVAM. Wel er bestaat een heel open overlegcultuur tussen de OVAM en de beide bodembeheerorganisaties. Er wordt sinds jaren periodiek overleg georganiseerd door de OVAM met Grondbank en Grondwijzer om over bepaalde problemen te spreken: dingen uit de praktijk, opmerkingen, voortschrijdende inzichten, de behandeling van technische verslagen, traceerbaarheid ... Dat wordt toch wel heel regelmatig door de OVAM opgevolgd.

Daarnet heb ik heel kort aangehaald dat in de nieuwe VLAREBO van april 2019 sprake is van een kwaliteitsborgingssysteem. Voordien beschikten wij over een kwaliteits-handboek, een intern document. De andere bodembeheerorganisatie had haar eigen handboek. Die zijn in 2019 samengevoegd tot een gemeenschappelijk kwaliteitsborgingssysteem. Uiteraard werkten wij beide al ongeveer op dezelfde manier, maar dat is gelijkgeschakeld. Het was ook de bedoeling dat de OVAM op een iets formelere manier zou overgaan tot die audits. Corona heeft daarbij wel wat roet in het eten gestrooid en dan was er nog eens de PFOS-crisis bovenop. Vanaf volgend jaar start de OVAM met een formelere audit van de beide bodembeheerorganisaties. Dat is trouwens niet naar aanleiding van deze PFOS-crisis, dat is een project dat al in 2016-2017 in gang werd getrokken.

Misschien moet ik toch even vooruitlopen op onze rol bij het behandelen van die technische verslagen. Die staat in artikel 186 van het VLAREBO beschreven. Er staan vijf punten bij, die trouwens verder worden uitgewerkt of beschreven in het kwaliteitsborgingssysteem.

Over punt één, 'de controle op de administratieve volledigheid van het verslag', hoef ik niet veel uit te leggen. Alle administratieve gegevens moeten er dus in vermeld staan.

Punt twee: 'de controle op de representatieve bemonstering volgens de geldende bemonsteringsprocedures en de standaardprocedure van het technisch verslag.' Dat gaat in op de vraag of er bepaalde erkende bodemsaneringsdeskundigen zijn die er de kantjes aflopen, te weinig stalen nemen. Dat is eigenlijk een soort kwaliteitsborging om ervoor te zorgen dat er geen oneerlijke concurrentie is. Het is evident dat men zich aan een minimum aantal stalen moet houden, maar daar komt ook nog de afperking bij. Op de doorsnee werf volstaat een minimale bemonsteringsdichtheid, maar vanaf het moment dat er toch een probleem wordt vastgesteld, moet de deskundige overgaan tot een verder gedetailleerd in kaart brengen. Dat is hier ook al besproken, maar u weet dat er voor de technische verslagen van Oosterweel heel veel stalen zijn genomen, en dat is ook onze rol. Snijdt men niet iets te veel bochten af bij het in kaart brengen van verontreiniging? Dat is natuurlijk heel belangrijk als de gronden later worden afgevoerd naar een nieuwe bestemming. Er moeten garanties zijn over de kwaliteit van de grond die de werven verlaat. Daarover gaat dus de representatieve bemonstering. De standaardprocedure zorgt voor een soort canvas met de principes van een minimaal aantal stalen enzovoort.

Punt drie: 'de controle van de besluiten van het technisch verslag, met inbegrip van de vertaling van de beoordeling van de analyseresultaten naar de opmetingstabel en, als dat van toepassing is, het zoneringsplan.'

(Tussen 15:10:23 tot 15:12:20 valt de livestream weg.)

De voorzitter: Excuses aan de mensen die thuis de commissie volgen voor de technische onderbreking.

Ik geef de mensen van Grondbank opnieuw het woord. Ik stel voor dat u even opnieuw begint met het laatste wat u aan het zeggen was.

Andy Heurckmans: Ik wilde net beginnen met het derde puntje van artikel 186: 'de controle van de besluiten van het technisch verslag, met inbegrip van de vertaling van de beoordeling van de analyseresultaten naar de opmetingstabel en, als dat van toepassing is, het zoneringsplan.' Dat is een hele mond vol om te stellen dat het onze plicht is om na te gaan of de erkende bodemsaneringsdeskundige de analyseresultaten niet verkeerd toetst. Ik zeg dat bewust op die manier en ik zal het toch nog een aantal keren moeten herhalen vandaag: wij hebben nooit op geen enkele manier een beoordeling van de toetsingswaarden die door een erkend bodemsaneringsdeskundige worden voorgesteld, opgesteld. Wij keuren die nooit goed. Ik zal dat blijven herhalen. Wat we echter wel doen, is de analyseresultaten – en dat is een hele klus, neem bijvoorbeeld Oosterweel, daarvan zijn heel veel analyseresultaten – toetsen aan enerzijds de wel genormeerde parameters zoals voor zware metalen, polycyclische aromatische koolwaterstof (pak) enzovoort, die vertaald worden in een driedelige code. Anderzijds heb je de set van toetsingswaarden voorgesteld door de deskundigen. Ze stellen daarin de grenzen vast, maar dan kijken wij dat ze daar zelf ook niet tegen zondigen. Daarnet werd gevraagd waar die aanpassingen van 30 procent van de technische verslagen over gaan. Ik kom daar straks iets meer in detail op terug, maar dat gaat bijvoorbeeld over fouten in de toetsing. Dat zijn menselijke foutjes. Dat zijn voor alle duidelijkheid geen bewuste fouten van deskundigen, maar in de flow van het verwerken van analyseresultaten worden er inderdaad fouten gemaakt en dat moeten we wel degelijk nagaan. We moeten die fouten er kunnen uithalen.

Wordt dat dan ook correct samengevat in de opmetingstabellen? Een opmetingstabel is niet meer dan een tabel waarin de verschillende codes zijn opgelijst. Belangrijker is het zoneringsplan. Om het heel simpel te stellen: je hebt tien boringen op een zoneringsplan, daar hangen analyseresultaten aan vast – het is wel iets complexer dan hoe ik het hier voorstel – maar dan moet je kijken of men geen vergissing heeft gemaakt in bepaalde grenzen tussen de propere en verontreinigde grond ten opzichte van een aantal staalnamepunten. Ik denk dat u zich daar iets bij kunt voorstellen, maar we gaan dus grondig te werk en al die analyseresultaten moeten naar dat plan worden vertaald. Ik zeg altijd dat je vanuit een helicopterview kijkt of de resultaten van de deskundige correct en logisch zijn vertaald.

Punt vier: 'de controle op de uitvoerbaarheid van het selectief uitgraven, baggeren of ruimen van de verschillende ontgravings-, bagger- of ruimingsvakken, als dat van toepassing is.' Ja, van waar komt de uitvoerbaarheid van selectief uitgraven? Dat is voornamelijk omdat we vanuit een verleden komen waarin de technische verslagen zo extreem gedetailleerd waren dat het niet meer realistisch was. Dat was niet zozeer vanuit de uitvoerbaarheid. U hebt in de zittingen ook te horen gekregen dat er in bodem om de 5 meter wel een hogere of lagere waarde zal worden gemeten. Dat is absoluut geen exacte wetenschap, en we moeten vermijden dat een erkende bodemsaneringsdeskundige elk resultaat apart als iets heiligs beschouwt. We moeten er op toezien dat men kijkt naar een aantal partijen met een duidelijke tendens aan concentraties in plaats van wat wij de lappendekens van weleer noemen. Toen kwam er om de vijf minuten een ander kleurtje op het plan te staan. Dat is een plan dat men niet aan een aannemer moet geven, ik kan het u verzekeren.

Punt vijf: 'de controle op de afbakening van de kadastrale werkzone, als dat van toepassing is.' Dat staat als laatste punt en dat is nu eens wel wat wij doen. Nogmaals, wij kijken naar de principes van de kadastrale werkzone die ik in het begin kort heb uitgelegd. Normaal gezien is het simpel. De normen gaan over boven of onder de 80 procent, er zijn grenzen die wettelijk bepaald zijn via codes van goede praktijk. Als die er niet zijn, bepaalt de erkende bodemsaneringsdeskundige, en ik kan het niet anders zeggen, waar die grenzen liggen. Grondbank zal zich niet uitspreken of een waarde van 70 of 500 een redelijke waarde is, vergelijkbaar met bijvoorbeeld een bodemsaneringsnorm die op dat moment niet bestaat. Wij zullen die beoordeling nooit doen. Dat wil ik toch echt wel benadrukken. Maar voor alle dossiers waarin niet-genormeerde parameters

opduiken, moeten wij ons dan wel baseren op de bevindingen van de erkende bodemsaneringsdeskundige. Het principe is dan dat de deskundige bepaalt wat die aanvaardbare grenzen zijn. Het werk dat wij moeten doen, staat beschreven in het kwaliteitsborgingssysteem dat nu door de OVAM, ik denk vorig jaar, is geofficialiseerd.

Hoe moet de erkende bodemsaneringsdeskundige die niet-genormeerde toetsingswaarden dan zelf opstellen? Dat staat ook beschreven in de standaardprocedure over de opmaak van het technisch verslag.

Hoe verloopt het contact met de kabinetten? In een heel ver verleden herinner ik mij, maar ik zit al 17 jaar bij Grondbank, dat er af en toe contacten waren met het kabinet. Dat had te maken met de beginperiode van de grondverzetregeling. Het is echter wel heel lang geleden dat wij rechtstreeks contact hadden met de kabinetten. Eigenlijk hebben wij in eerste lijn contact met de OVAM. Zo bereiken ons soms ook vragen van parlementariërs.

Hoe worden wij geïnformeerd met betrekking tot de verontreinigingsgraad zoals bij het Oosterweelproject? Dat gaat altijd via het grondverzetproject. Wij wisten daarover sinds 2016, ik kan de juiste datum opzoeken. Er is een eerste contact geweest met Sweco, RoTS en ook met de OVAM. In die bespreking in 2016 werd voor de eerste keer gezegd dat het Oosterweelproject er komt en dat geweten is dat we hier een PFAS-verontreiniging zullen tegenkomen. Ik denk dat er mogelijk al stalen waren genomen, maar ik laat dat even in het midden, en dat was dus voor de eerste technische verslagen. Op 25 mei 2016 is er effectief een eerste keer vergaderd of overlegd. Ik denk dat dat een eerder informeel overleg was. In die periode is er contact geweest de erkende bodemsaneringsdeskundige. Daar is trouwens al sprake geweest van de 8 en 16.000 als RIVM-norm, dacht ik. Dat is toen ook al door Grondbank gecommuniceerd aan de OVAM van 'kijk, de deskundige is aan het denken over een normenkader en de 8 tot 16.000 is daar ter sprake gekomen'.

Rond 25 à 30 mei hebben wij de OVAM ingelicht dat er sprake was van 16.000 microgram als humane risicogrenswaarde zonder rekening te houden met de ecologische doorvergiftiging. Dat staat in die mail. Nogmaals, wij spreken ons niet uit over dergelijke inhoudelijke zaken.

Daarin wordt ook al gesteld dat Sweco het principe van één aparte kadastrale werkzone naar voren schuift. Dat is mogelijks toch belangrijk. Normaal is de openbare weg enkel kadastrale werkzone, maar Sweco stelde toen al dat niet te doen en die emerging contaminants in te perken tot een aparte PFAS-houdende kadastrale werkzone. De denkwijze was toen al om die grond zeker niet af te voeren. Daarnaast kan Grondbank zo ook aparte bodembeheerrapporten opstellen. In normale omstandigheden geven wij een bodembeheerrapport voor alle hergebruik binnen een volledig traject, maar hier hebben we beslist de PFAS-houdende grond apart te attesteren zodat die twee zaken uit elkaar worden gehouden en later kan worden aangetoond waar die PFAS-houdende grond zich bevindt. Dat werd dus al in 2016 naar voren geschoven.

Wij waren dus sinds mei 2016 zeker al op de hoogte van de aanwezigheid van PFAS. Het is natuurlijk heel lang geleden, maar ik herinner me dat we daar toen regelmatig op kantoor over hebben gesproken.

De raad van bestuur van Grondbank bestaat uit de Confederatie Bouw vzw, ORI vzw of wat wij de federatie van de studiebureaus noemen die vanuit de invalshoek van de bouwheer naar ons kijken, VlaWeBo vzw (Vlaamse Wegenbouwers) en COPRO vzw, een controleorganisme dat zich trouwens niet met grondverzet bezighoudt. Deze raad van bestuur zorgt voor een evenwichtige interne werking van Grondbank. Dat was trouwens ook een van de erkenningsvoorwaarden.

Hoe wij communiceren met die raad van bestuur staat in de statuten van Grondbank. De raad van bestuur, noch de directeur-generaal heeft ooit inzage in een individueel dossier. Er is dus absoluut nooit gesproken over de kadastrale werkzone van Oosterweel. Tijdens de 17 jaar dat ik daar werk, wordt er consequent gezwegen over individuele dossiers.

Wat de nota van Grondbank van 27 april 2017 betreft, wil ik een aantal misverstanden uit de wereld helpen. Dat verslag – ik weet niet of u dat hebt doorgenomen – is een samenraapsel van een vier- à vijftal vergaderingen waardoor de verschillende onderwerpen die daar aan bod kwamen, door elkaar worden gehaald. Eigenlijk was dat een zeer verward verslag. De bezorgdheid van mijn collega was toen ook dat de indruk werd gewekt dat Grondbank bepaalde uitspraken doet. Ik kan u geen voorbeelden geven, maar het was een zeer verward verslag terwijl, toen wij daar op 20 april aanwezig waren, onze rol was de context te schetsen van de codes van goede praktijk en VLAREBO. De vraag daarbij was wat er kan voor een dergelijk type van projecten.

Mijn collega heeft in die nota weergegeven wat ze daar allemaal heeft proberen uit te leggen. Ik kan me perfect inbeelden dat het niet evident was om notulen te maken van de vergadering. Maar de bedoeling was louter en alleen nog eens goed te citeren wat er allemaal in de codes en in de wetgeving staat.

Ik heb al tijdens andere zittingen gehoord dat er normen naar voren zouden worden geschoven door Grondbank, maar dat is niet zo. Die normen worden geciteerd uit een eerste indicatief technisch verslag van een tijdje voordien. Daarin stond onder meer dat het normenkader nog verder moest worden uitgewerkt. Er staat ook dat in het technisch verslag van het Oosterweeldossier de erkende bodemsaneringsdeskundige duidelijk verwijst naar toetsingswaarden.

Wat het tot stand komen van de 8 en 70 microgram betreft, heb ik gehoord dat die 70 microgram al ter sprake is gekomen voor de RoTS-nota er was. Ik heb dat niet echt kunnen verifiëren, maar ik kan me wel inbeelden dat wanneer men in februari een RoTS-nota opstelt, men die 70 microgram voordien misschien al had berekend. Ik kan daar eigenlijk niet veel meer nuttig dan dat over vertellen wanneer die 70 microgram voor het eerst is opgedoken. Wat het zijsprongetje van die 72 microgram van daarnet betreft, heb ik geen idee waar die vandaan komt. Misschien was het een typefoutje. Ik had er persoonlijk nog niet van gehoord.

Ik val soms in herhaling. Er is dus een RoTS-nota waarin sprake is van 8 en 70 microgram. Ik kijk naar wat de standaardprocedure of eigenlijk VLAREBO voorschrijft. De erkende bodemsaneringsdeskundige schuift zelf voorwaarden naar voren en gebruikt die. Wij moeten er wel voor zorgen dat hij geen fouten maakt bij de toetsing, maar wij zullen die normen absoluut niet beoordelen.

Dat wij de wetenschappelijkheid van die normen in twijfel trekken, is volgens mij een misverstand. Voor wij aan de alarmbel hebben getrokken, heeft Grondbank zelf een vergadering georganiseerd met de OVAM en de erkende bodemsaneringsdeskundige. In de nota voor de richtwaarden waarin 8 en 70 microgram vermeld staan, staat dat de deskundige verantwoordelijk is voor de verdere aftoetsing en het gebruik van die normen in zijn concreet project. U merkt dat er al wat discussie bestaat bij grote projecten waar de deskundigen heel wat werk hebben gestoken in de onderbouwing. De deskundigen hebben teleurgesteld gereageerd op die nota van de OVAM.

De deskundigen hebben teleurgesteld gereageerd op die nota van OVAM: "U hebt het over 70 microgram maar we moeten er wel zelf verantwoordelijk voor zijn en geval per geval onderbouwen." Dat is niet haalbaar en dat snap ik volledig. Het is niet haalbaar om dat wetenschappelijk deftig te onderbouwen, zeker niet voor een project van een particuliere woning met een uitgraving van 500 kubieke meter. Probeer dan maar eens aan je klant te zeggen dat er een studie moet worden uitgevoerd om te zien of die norm

van 70 microgram wordt gevolgd. Dat gaat niet. En dat is wat wij met dat signaal hebben bedoeld. Er is wat ongerustheid in de wereld van de erkende bodemsaneringsdeskundigen over die onderbouwing. Om het met een boutade te zeggen: akkoord voor Oosterweel maar toch niet voor de doorsneeprojecten. Dit was dus niet meer dan een roep voor officiële normen voor bouwkundig bodemgebruik.

Wat de kadastrale werkzone 101 betreft, die is toch wel heel ruim genomen. Ik heb in de onderzoekscommissie gehoord dat de erkende bodemsaneringsdeskundige van ABO dat heeft gesteld. Die persoon heeft ook gezegd het betreffende dossier niet helemaal te kennen maar vond dit toch heel ruim afgemeten.

Wij vinden nog altijd dat die zeer ruime afbakening in overeenstemming is met de code van goede praktijk. We hebben de aanbevelingen van de commissie-Vrancken goed gelezen en ik kan u verzekeren dat het technisch verslag in die mate wordt aangepast door een diversifiëring van de kadastrale werkzone in te bouwen. Maar in die context toen was er eigenlijk niets om ons zorgen over te maken. Ik heb dat daarnet proberen aan te tonen met de code van goede praktijk: tot 80 procent vrij gebruik in heel die zone. Er waren geen bodemsaneringsnormen, dat snap ik. Dat was een zeer moeilijke situatie op dat moment, maar dat leek volledig in overeenstemming met de code van goede praktijk.

Vandaag zijn er de ontwerp-bodemsaneringsnormen voor bestemmingstype 5, 1949 microgram per kilogram droge stof. Bij 80 procent¹ is vrij gebruik mogelijk. Achteraf is het geruststellend dat dit toch niet zo van de pot gerukt was. De huidige bodemsaneringsnormen zijn dus nog altijd oké, wat niet wegneemt – en dat was mijn my lessons learned – dat die kadastrale werkzone voor die speciale verontreiniging wat moet worden verrijkt. We spreken over 2019.

Wie heeft beslist dat die zo groot was? In mei 2016 dacht de erkende bodemsaneringsdeskundige aan een aparte kadastrale werkzone. Niemand, ook niet tijdens de vergadering met de OVAM, heeft ooit gezegd dat dit nogal groot was afgebakend, niemand heeft daar ooit bedenkingen bij gemaakt. Dat leek correct te zijn. Ik heb trouwens de OVAM in de onderzoekscommissie horen zeggen dat ze als auditerende overheid het technisch verslag retroactief heeft bekeken, maar niet heeft vastgesteld dat er is gezondigd tegen de codes van goede praktijk. Maar ik ken zeker de aanbevelingen van de commissie-Vrancken.

Ik heb geen idee wie heeft beslist dat die hopen van 3M tot 1000 microgram per kilogram droge stof mochten bedragen. Dat stond zo vermeld in het technisch verslag. Ik ga daar niet over speculeren.

Ik heb de discussie over de veiligheidsberm gehoord en die ook in de pers een beetje gevolgd. Zijn wij van mening dat die veiligheidsberm eigenlijk valt onder de POP-verordening, dat het een afvalstof is enzovoort? Ik ben geen jurist. Wat hoort Grondbank te doen? VLAREBO stelt dat de erkende bodemsaneringsdeskundige randvoorwaarden kan voorstellen voor gebruik binnen de kadastrale werkzone. In de standaardprocedure wordt letterlijk gesproken over restricties. Voor de veiligheid wordt daar een folie over gelegd, wat niet zo uitzonderlijk is. Een van de meest voorgestelde randvoorwaarden voor hergebruik van gronden is dat dit gebeurt, maar dan bijvoorbeeld onder de verharding, om geen blootstelling te hebben. Ze mogen ook niet worden gebruikt onder het grondwatervniveau, maar moeten erboven worden gelegd. Dat wordt in heel veel gevallen voorgeschreven door een erkend bodemsaneringsdeskundige.

¹ Onder 80 procent (i.p.v. Bij 80 procent).

Ik spreek me niet uit over de vraag of wij hadden moeten vermoeden dat dit in strijd is met de POP-verordening, ik zou het niet weten. Die vraag is zelfs niet in ons opgekomen. De OVAM wist dat wij bezig waren met het conform verklaren en behandelen van technische verslagen waarbij werd geadviseerd voor een veiligheidsberm en andere bermen, maar we hebben nooit het signaal gekregen dat dit toch eerder een sanering was. Helemaal in het begin werd in dat ATLAS-verslag gevraagd of dat niet via een bodemsaneringsproject moest gebeuren. Later is dan beslist dat dit in het grondverzet zou worden geregeld. Voor alle duidelijkheid, ik heb de beslissing niet genomen.

Wij zijn nooit betrokken geweest bij de dading.

Mijnheer D'Haese, het verschil tussen bouwkundig bodemgebruik en gebruik in een bouwkundige toepassing hangt aan elkaar vast. In VLAREBO zegt men dat de gronden, de bodemmaterialen kunnen worden gebruikt als bouwkundig bodemgebruik. In de lijst waarin staat waar dat bouwkundig bodemgebruik mag worden toegepast, spreekt men over bouwkundige toepassingen. Meer is dat dus niet, zo eenvoudig is het. Die grond komt in aanmerking voor bouwkundig bodemgebruik, gaat naar een bepaald terrein voor de geluidsberm, wat dus wel degelijk een bouwkundige toepassing is. Wij gebruiken die terminologie dagelijks.

De onafhankelijkheid van een erkend bodemsaneringsdeskundige wordt niet gecheckt in het kader van een project. Een erkend bodemsaneringsdeskundige wordt erkend door de overheid en de OVAM kijkt daarop toe. Ik weet dat er criteria zijn voor onafhankelijkheid en belangenvermenging, maar we stellen ons die vraag niet.

Mijnheer D'Haese, wat de opbouw van de normen betreft, heb ik niet al uw vragen kunnen noteren, maar ik zal misschien de tijdlijn eens overlopen van de toetsingswaarden. In 2016 was er sprake van 8 tot 16.000 microgram. Dat heeft Sweco toen ook naar voren gebracht. In een overleg heeft de OVAM gesteld dat er een grondige onderbouwing moet zijn, dat hebben wij doorgegeven aan de erkende bodemsaneringsdeskundige. Dat is ook in de nota van Grondbank naar voren gekomen. Als ik me iets uit het hoofd herinner uit 2016-2017, is het dat we toen hebben gezegd dat die PFOS iets nieuws was. Grondbank heeft toen benadrukt dat dit heel grondig moest worden bekeken. Ik kan met de hand op het hart zeggen dat we erop hebben aangedrongen om niet zomaar losjes om te springen met de materie. Dat is ons inziens ook niet gebeurd.

Ik had al gezegd dat toen al het principe van één kadastrale werkzone voor de PFOS-houdende gronden werd voorgesteld. Bij de meeste wegenwerken is er sprake van bermen, wat vrij logisch is. Vanuit de OVAM is toen al een klein signaal gegeven om op te letten met het cumulatief effect. Mijn collega had dat in een nota gekrabbeld als zijnde het oppoteffect van die gronden. Men legt die in een berm. Wat de kadastrale werkzone betreft, is er geen bijkomend risico, geen sanering. Stel dat men dit meters en meters ophoopt, dan moet men opletten met het percolatoreffect. De OVAM heeft toen al opgemerkt dat dit een aandachtspunt was.

Grondbank heeft ook gezegd dat het belangrijk is dat er geen saneringsplicht mag zijn. Tot op vandaag is nog altijd niet uitgemaakt of dit zal moeten worden gesaneerd of niet, maar de vraag over die saneringsplicht is toen al gesteld door Grondbank. De onderzoeken in dat kader lopen nog steeds.

Dan is er een reeks overlegvergaderingen geweest. Ik heb benadrukt dat in de nota van Grondbank stond om alles correct op een rijtje te zetten. In het eerste indicatief technisch verslag waren 8 en 16.000 microgram als norm opgegeven. Dan is de nota er gekomen en hebben we gezegd dat wij die toetsingsnormen niet zouden goedkeuren. Op de vraag of de OVAM of Grondbank die moet goedkeuren, kan ik enkel antwoorden dat

wij dat alleszins niet moeten doen. Maar ik weet niet of de OVAM die in al die gevallen hoort goed te keuren.

Voor alle duidelijkheid, VLAREBO stelt dat de erkende bodemsaneringsdeskundige uitgaat van zelf opgestelde normen. Ik heb geen weet van het feit dat dit dan moet worden goedgekeurd door de OVAM. Dat is wel gebeurd, maar het is niet zo gebruikelijk dat de OVAM normen goedkeurt. We hebben weet, in een ver verleden, van bepaalde technische verslagen waarin er geen normen zijn voor bepaalde zware metalen en waarin wordt gerefereerd aan buitenlandse normen. Ik kan geen voorbeelden citeren maar die worden niet per se voorgelegd aan de OVAM. Dat is absoluut niet altijd de bedoeling. Het gaat natuurlijk over een dergelijk omvangrijk project dat de deskundige terecht enige bezorgdheid aan de dag legt en zich richt tot de OVAM die instaat voor de vertaling van het beleid. Uiteindelijk zijn de normen in de RoTS-nota voorgesteld.

Wat de verschillende mails betreft die u citeerde, heb ik u niet 100 procent kunnen volgen. Maar de vraag of Grondbank op een zijspoor zou zijn gezet om verzekerings-technische redenen, had ik nog niet gehoord. Ik heb niet echt een idee waarop men doelt. Ik zal er ook niet naar gissen. Ik zou niet weten waarom men dat stelt.

Ik heb er geen idee van of die 70 microgram al door iemand is ingefluisterd.

Mijnheer D'Haese, u had ook een opmerking gemaakt over die 8 microgram die daar wordt gezien als een absoluut maximum en hier omgekeerd. Ik heb u dat een paar keer horen zeggen. Nogmaals, ik beoordeel de normen absoluut niet. Wanneer een erkend bodemsaneringsdeskundige zegt dat 8 microgram de waarde is voor vrij gebruik, dan is dat volgens deskundigen die ik in de commissie heb gehoord niet zo uitzonderlijk. Vandaag is er immers een verstrenging naar 3 microgram voor PFOS en PFOA, voor PFAS is het nog altijd 8. Ik kan weinig zinnigs over zeggen over de vraag of dit nu hoog of laag is.

Mijn collega Joris Vanderhallen heeft net opgemerkt dat wij destijds die 0,53 microgram per kilogram, waarvan sprake in het verslag, niet hebben gecheckt. Dat is wel degelijk 0,53 microgram per kilogram droge stof omdat het gaat over uitloognormen. Die worden in VLAREBO wel degelijk uitgedrukt in microgram per kilogram droge stof. Ik ben absoluut niet zo onderlegd in die materie maar in bijlage 7 voor bouwkundig bodemgebruik voor zware metalen wordt dit ook uitgedrukt, in dit geval wel in milligram per kilogram droge stof. Ik kan er ook niets meer over zeggen.

Jos D'Haese: Dit is gewoon heel technisch. Ik weet niet per kilogram waarvan dan. Het is een uitloognorm die is overgenomen uit RIVM en daar gaat het voor alle duidelijkheid wel over microgram per liter.

Andy Heurckmans: Dan zal het een typefout zijn.

Jos D'Haese: Ik weet niet hoe je een uitloognorm in volume kunt uitdrukken per kilogram.

Andy Heurckmans: In VLAREBO gebeurt dat wel. Dat is dan waarschijnlijk omgerekend naar het oorspronkelijk vaste deel. Ik ga dit gladde pad verlaten, ik ben daar niet voldoende in onderlegd.

Er is een rekenfout gebeurd. U hebt me daar tijdens de vorige sessies op gewezen. We hebben dat niet nagerekend, absoluut niet. We hebben die RoTS-nota niet gevalideerd.

Mijnheer Claes, als ik het goed begrepen heb, zou er een uitspraak geweest zijn van minister Peeters op 28 april van dit jaar dat er in 2016 een onderzoek van Grondbank en de OVAM bezig was. Ik denk niet dat dit kan kloppen. We hebben absoluut geen

bodemonderzoek gevoerd op die terreinen. Sweco was daar toen mee begonnen. Voor alle duidelijkheid, wij moeten de technische verslagen beoordelen en doen dus zelf geen bodemonderzoek. Misschien was die uitspraak anders bedoeld, maar ik kan u alleszins verzekeren dat wij geen bodemonderzoek doen.

Wat die geluidsberm bij 3M betreft, is verwezen naar onze FAQ, maar waar kunnen dergelijke PFAS-houdende gronden nu worden gebruikt? Het is, nogmaals, niet aan de bodemorganisatie om te bepalen waar dergelijke gronden kunnen worden gebruikt. Daarvoor hebben wij een normerende overheid nodig. Dat is die roep naar die duidelijke, officiële normen.

Wat het opslaan daarvan betreft, heb ik de discussie in de rand gevolgd. Men slaat daar gronden op, men bergt daar gronden in een veiligheidsberm. Ik heb daarnet al uitgelegd dat het in de grondverzetregeling mogelijk is dat wanneer een deskundige vindt dat, voor bouwkundig bodemgebruik of voor gebruik binnen de kadastrale werkzone, die gronden daar in een berm kunnen worden ingekapseld, dat voor ons dan niet in strijd is met de codes van goede praktijk, de standaardprocedure of VLAREBO. Ik heb immers gezegd dat er vermeld wordt dat restricties kunnen worden opgelegd door de deskundige voor het gebruik binnen de kadastrale werkzone. Het is echter niet aan ons om te zeggen tot waar die restricties kunnen gaan.

Of het dan al dan niet om een illegale stortplaats gaat, heeft te maken met vergunningstechnische zaken en daar zijn wij niet voor bevoegd. We moeten kunnen uitgaan van het feit dat wanneer men daar een berm aanlegt, de juiste vergunningen daarvoor worden afgeleverd. Ter vergelijking, wanneer grond wordt verhuisd naar een landbouwterrein voor de ophoging van een akker, dan weet elke landbouwer, wanneer hij eerlijk is, dat daarvoor een omgevingsvergunning nodig is.

De bevoegdheid van Grondbank is eigenlijk vast te stellen of de gebruiksmogelijkheden van uitgegraven bodems correct worden bepaald, in dit geval op basis van een aantal opgestelde toetsingsnormen. Is dat correct in beeld gebracht, zodat achteraf, wanneer die gronden de werf zouden verlaten, niet blijkt dat vervuilde grond wordt verplaatst naar een plaats waar die niet hoort te liggen.

De frequentie van de controles op de normen die worden voorgesteld, bedraagt nul. Wij checken, beoordelen of valideren steekproefsgewijs nooit de voorgestelde normen van een deskundige.

Op de vraag of het aangewezen was geweest om een beroep te doen op de expertise van VITO, kan ik niet antwoorden. Dat moet geval per geval worden beoordeeld. Sommige deskundigen voelen zich voldoende onderlegd om normen voor te stellen, en hier is dat gebeurd voor het gebruik binnen de kadastrale werkzone. In sommige gevallen is het mogelijk dat een deskundige graag een extra advies van VITO heeft, dat laat ik in het midden. Ik heb geen oordeel te vellen over de vraag of iemand deskundig genoeg is om dat zelf te doen.

We hebben het rapport-Tytgat niet beoordeeld maar wij menen dat men daar niet is afgeweken van de procedures. Ook de OVAM heeft dat hier bevestigd.

Wij kijken er niet op toe dat er tijdens de uitvoering geen risico's zouden ontstaan. De uitvoering van de werken moet in veilige omstandigheden gebeuren, maar dat is een totaal andere bevoegdheid. Het is de veiligheidscoördinator die zich daarover moet uitspreken, bijvoorbeeld bij stofverwaaiing. De gronden moeten dan vochtig worden gehouden om geen verstuiving te veroorzaken bij de werken. Maar daar zijn wij in 17 jaar nog niet mee geconfronteerd geweest.

De vraag of er andere mogelijkheden waren dan een veiligheidsberm, kan ik moeilijk beantwoorden. Misschien bedoelt u dat er intussen sprake is van reinigingstechnieken die zich stilaan ontwikkelen. Dat klopt, maar dan is er nog altijd de moeilijke vraag of de grond nog binnen het kader van de grondverzetregeling kan worden hergebruikt binnen de kadastrale werkzone. Als dat niet kan, dan stelt VLAREBO dat de grond ofwel moet worden gereinigd volgens BATNEEC (best available technology not entailing excessive costs), ofwel moet worden verwijderd naar een stortplaats. U weet dat Vlaanderen storten wil beperken en de voorkeur geeft aan de reinigingstechnieken, wat ik trouwens een goed principe vind.

Uw allerlaatste vraag had ik eigenlijk niet meer genoteerd. Wij krijgen de verschillende volumes altijd te zien in de technische verslagen. De volumes worden immers berekend op basis van de normen en de ontwerpen. Er zijn ook een aantal ontwerpwijzigingen: het gebeurt heel regelmatig dat men iets verplaatst of toevoegt op een werf, zeker bij dergelijke projecten. Dat wordt dan telkens weergegeven in een addendum op het vorige technisch verslag.

Mijnheer Schiltz, ik hoop dat ik heb geantwoord op de vraag over de controle van het technisch verslag. U zegt dat de rol van de OVAM vaag blijft, maar ik heb hopelijk aangetoond hoe men te werk gaat bij de conformverklaring van een technisch verslag. De OVAM heeft een auditerende taak in de grondverzetregeling als toezichthoudende overheid en gaat na of wij, maar ook de erkende bodemsaneringsdeskundigen, ons werk goed doen. De OVAM staat in voor de naleving van de erkenningsvoorwaarden van de bodembeheerorganisaties en van de erkende bodemsaneringsdeskundigen.

Wat is onze rol in de werkgroep grondverzet/PFAS? Ik heb al deelgenomen aan een aantal van die onlinesessies. Ik heb wel een beetje afgehaakt omdat de behandelde onderwerpen voor mij veel te breed gaan. Grondbank heeft begin september een werkvergadering georganiseerd met de OVAM en de erkende bodemsaneringsdeskundigen, met name VEB en BOVA ENVIRO+, twee federaties van erkende bodemsaneringsdeskundigen, onder meer voor het onderbouwen van die 70 microgram, wat niet evident is. Wij hebben dan ook aangedrongen op een gezamenlijk overleg. Daar is een vervolg op gekomen waarbij de OVAM heeft gezegd dat vanuit de commissie-Vrancken gesuggereerd is om een meer volwaardige werkgroep op te richten rond grondverzet en PFAS.

Ons informeel overleg zal nu worden omgezet in een heuse werkgroep PFAS/grondverzet, waarschijnlijk ook met een breder publiek. Ik bedoel dan vertegenwoordigers van de Ondernemersvereniging Bodemsaneerders (OVB), eventueel Bouwunie en de Vlaamse Confederatie Bouw. Mobiliteit en Openbare Werken (MOW) was de laatste keer al uitgenodigd. Het zal niet gaan over Oosterweel, maar over wat we moeten doen met de situatie.

Mijnheer Daniëls, u zei dat in een op drie technische verslagen fouten staan. Ik heb een beetje uitgelegd welk type fouten dat kunnen zijn. Zijn dat altijd dezelfde recidivisten? We kennen onze pappenheimers af en toe wel eens. Wat wordt daarmee gedaan? De OVAM doet heel regelmatig audits van de erkende bodemsaneringsdeskundigen. Wanneer ze bij een welbepaalde erkende bodemsaneringsdeskundige langsgaan, bevragen zij ons wel eens. Ze vragen naar onze bevindingen over erkend bodemsaneringsdeskundige X, of we daar veel problemen mee hebben, of dat die deskundige goed bezig is. In die zin wordt dus wel iets met die informatie gedaan. Naar aanleiding van het kwaliteitsborgingssysteem dat binnenkort volledig wordt uitgerold, is ook afgesproken dat we dit zullen formaliseren in de databank. Er zal een soort van checklist zijn: te weinig stalen nemen, verkeerde afbakening enzovoort. Op die manier wordt een soort van foutenlijst bijgehouden. We doen dit nu al maar dit zal worden gelijkgeschakeld tussen de twee bodembeheerorganisaties, met alweer als doel dat de OVAM daarmee aan de slag gaat in het kader van haar auditerende bevoegdheid.

Het klopt dat de andere perimeters Ronse, Willebroek en Mechelen niets met Oosterweel te maken hebben. Het online gaan van de website <https://www.vlaanderen.be/pfas-vervuiling> in juni 2021 was eigenlijk de rechtstreekse aanleiding van onze nota van 24 juni 2021. Wij hebben de erkende bodembeheerorganisatie Grondwijzer gevraagd om zich daarachter te scharen aangezien het toch hoog tijd werd om iets met die informatie te doen. Het begon toen echt duidelijk te worden dat die PFAS op meerdere plaatsen in Vlaanderen aanwezig waren. En toen hebben we het signaal uitgestuurd naar de sector dat er in een bepaalde regio een probleem of een mogelijk probleem was. Dit is informatie die we meenemen in die oefening.

Vanuit het voorzichtigheidsprincipe proberen wij daar op voorhand op in te spelen. Voor alle duidelijkheid, het is niet de rol van Grondbank om te detecteren waar de verdachte parameters op een site zich bevinden, dat is onmogelijk. We kunnen dat niet allemaal nagaan. In onze databank die een geolokalisatiemogelijkheid bevat, hebben wij die perimeters opgenomen zodat er bij onze medewerkers, wanneer er een nieuw technisch verslag binnenkomt, binnen 5 kilometer rond 3M, een alarmbel afgaat en kan worden gecheckt of die erkende bodemsaneringsdeskundige zichzelf de vraag heeft gesteld of hij niet beter PFAS had geanalyseerd. Het is een simpel voorbeeld maar dit zijn wel de zaken die wij preventief, sinds juni, hebben ingevoerd.

Het is niet mogelijk om voor alles normen op te stellen, dat lijkt me niet echt haalbaar. Voor alle duidelijkheid, ik zou dat wel graag hebben maar ik denk dat dit niet realistisch is. Wat het probleem van de emerging contaminants betreft, hebben wij voor de fameuze werkgroep PFAS aangegeven, in het zog van de commissie-Vrancken, van de gelegenheid gebruik te willen maken om een soort draaiboek uit te rollen voor het geval er volgend jaar weer iets nieuws zou komen, zodat onmiddellijk kan worden gereageerd. Nu zijn er maanden gepasseerd voor men weet wat de instructies zijn van de overheid, maar dat zijn dus lessons learned.

Intussen zijn de grondwerken op Oosterweel uitgevoerd in overeenstemming met de technische verslagen, uiteraard met de toenmalige technische verslagen. U kent het geval van de kluifrotonde. Dat was al uitgevoerd en men had al een laag teelaarde teruggeplaatst. Die lagen leken achteraf toch niet zo vervuild te zijn. Maar er is toen dus wel degelijk rekening gehouden met de toenmalige technische verslagen.

Omdat we de aanbevelingen hebben gekregen van de commissie-Vrancken hebben we een overleg georganiseerd tussen de erkende bodemsaneringsdeskundige, de aannemer en misschien Lantis, dat weet ik niet meer. Daarbij hebben we gewezen op het oude technisch verslag waarbij we zouden nagaan welke werken de komende weken en maanden zouden moeten worden uitgevoerd. Daarbij is de bedoeling dat bij de uitvoering in afwachting van die technische verslagen die moeten worden herwerkt, op zijn minst niet zou worden gezondigd tegen die aanbevelingen. Dat bleek mogelijk te zijn. We hebben die aanbevelingen overlopen en de aannemer houdt daar inderdaad al rekening mee.

Voilà. Ik denk dat ik door de algemene vragenronde ben geraakt.

De voorzitter: Dank u wel voor uw uitgebreide antwoorden. Ik denk dat er, zoals u zelf ook zei, nog een aantal vragen zullen openstaan. We houden nu een een-op-een-vraag-antwoorderonde.

Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege: Dank u wel voor uw antwoorden. We hebben al heel wat dingen gehoord, maar ook een aantal dingen nog niet.

Ik ben begonnen met de vraag te stellen over de verschillende rollen, die van de OVAM en Grondbank. U hebt daarop geantwoord dat de OVAM een auditerende rol heeft ten aanzien van jullie werken. Met andere woorden, de OVAM controleert wat jullie doen. Maar als ik nu het hele verhaal van de normering hoor en daar de bevraging met de OVAM naast leg, dan kom ik tot de volgende conclusie – en u zult me vertellen of die conclusie correct is. Er is een stof die niet genormeerd is, dus de bodemsanerings-deskundige moet zelf een voorstel van normering doen. Die maakt een verslag op, u controleert dat verslag op de correcte toepassing en daarna controleert de OVAM de controle door Grondbank en ook steekproefsgewijs de bodemsaneringsdeskundigen. Klopt dat?

Andy Heurckmans: Ja, met dat verschil dat de OVAM zelden onmiddellijk beoordeelt of wij een bepaald technisch verslag correct conform verklaren. Dat gebeurt eerder in algemene termen. De OVAM heeft opmerkingen gemaakt over hoe wij dit dossier behandeld hebben.

Mieke Schauvliege: Dus in het Oosterweeldossier ligt de volledige verantwoordelijkheid voor het bepalen van die richtinggevende normen bij de erkende bodemsanerings-deskundige, zijnde RoTS?

Andy Heurckmans: Volgens VLAREBO wel, maar in dit dossier heeft de erkende bodemsaneringsdeskundige toch – en ik begrijp dat ook wel een beetje – een goedkeuring gevraagd. In kleine dossiers gebeurt dat niet – ze hoeven dat niet te doen – maar ze hebben die resultaten wel voorgelegd. Het is niet aan mij om te zeggen dat de OVAM die normen ten volle heeft goedgekeurd, want daar heb ik geen zicht op, maar in het technisch verslag heb ik gelezen dat RoTS van de OVAM het akkoord heeft gekregen rond die toetsingswaarden.

Mieke Schauvliege: Als wij de OVAM naar de goedkeuring van het technisch verslag vragen, dan wijzen zij naar jullie, maar als we expliciet vragen naar de goedkeuring van de normering, dan wijzen ze naar de goedkeuring van het technisch verslag.

Andy Heurckmans: Oké, maar wij checken dat technisch verslag ook wel grondig. Dat heb ik proberen aan te tonen. Er is heel veel e-mailverkeer geweest over de onnoemelijk veel analyseresultaten. Er zijn in dat dossier ook een aantal foutjes gemaakt, bijvoorbeeld een verkeerde toetsing, maar die zijn onmiddellijk rechtgezet. Omgekeerd ook: wij hadden een aantal dingen opgemerkt die van onze kant ook niet klopten. Er is een wisselwerking voor zo'n complex technisch verslag. Maar dat gaat over de toetsing, de toekenning van de code. Ik heb u daarnet gesproken over de driedelige code. Als je honderden stalen analyseert en toetst aan een hele reeks normen, dan kan het al eens gebeuren dat een bepaald staal bijvoorbeeld de code 421 wordt toegekend, terwijl het eigenlijk 521 of 321 moet zijn. Zulke dingen gaan wij opmerken. Dat zijn verkeerde vertalingen van de normen in de driedelige codes, die dan achteraf op het zoneringsplan terecht komen, en dat zoneringsplan is de bijbel van de aannemer. Dat is onze rol en dat is een heel intensief werk.

De OVAM heeft gelijk als ze zegt dat Grondbank dat technisch verslag conform verklaard heeft. Dat klopt, absoluut. Het is absoluut niet de OVAM die dat gedaan heeft. Maar de toetsingswaarden goedkeuren, dat doen wij niet.

Mieke Schauvliege: Maar in de praktijk is het dus wel zo dat een erkend bodemsaneringsdeskundige zelf moet instaan voor de normering als die er niet is, dat Grondbank de toepassing controleert van de door de bodemsaneringsdeskundige geformuleerde normering in het verslag, maar Grondbank geen uitspraken doet over die norm, en dat ook de OVAM in se geen uitspraken doet over die norm. Is dat de gangbare praktijk? Met andere woorden, er is geen enkele garantie op kwaliteitscontrole op een geformuleerde norm van een niet genormeerde stof.

Andy Heurckmans: Ik kan daar onrechtstreeks op antwoorden, want dit is een vraag die u eigenlijk moet stellen aan de OVAM. Deskundigen zijn wel erkende bodemsaneringsdeskundigen. Ze zijn erkend omdat ze horen te beschikken over een zekere expertise in bepaalde domeinen. Het systeem van erkenning moet eigenlijk garanderen dat het werk van de erkende bodemsaneringsdeskundigen correct wordt uitgevoerd.

Mieke Schauvliege: We hebben die vraag natuurlijk gesteld aan de OVAM en we hoorden daar eigenlijk dezelfde commentaar.

Nu, PFAS zijn stoffen waarover niet zoveel gekend is. Ik kan me perfect voorstellen – en dat hebben we hier ook al gehoord van bodemsaneringsdeskundigen – dat de kennis bij die bodemsaneringsdeskundigen over die PFAS relatief beperkt is. We kunnen ons dus wel vragen stellen bij de verantwoordelijkheid die op de schouders van die bodemsaneringsdeskundigen rust bij het bepalen van een norm waar zoveel van afhangt. Ik begrijp ook wel dat u in september aan de alarmbel hebt getrokken, samen met die bodemsaneringsdeskundigen, om dat probleem aan te kaarten. Maar ik wil heel duidelijk meegeven dat het mij bijzonder verwondert dat men op een stof waarvan wij hier de grootste vervuiling ter wereld hebben, namelijk op de plek waar gegraven moet worden in het kader van de Oosterweelverbinding, geen extra controles uitvoert en dat men die verantwoordelijkheid helemaal doorschuift naar de bodemsaneringsdeskundigen. Maar goed, dat is een vaststelling.

U geeft aan dat de kadastrale werkzone wel uw rol is. Op dat vlak wijst u niet naar de OVAM. Grondbank moet bepalen wat die kadastrale werkzone is. U beaamt dat die 101 inderdaad ruim is, maar dat dat volgens jullie conform de afspraken is. Nu, ik heb daar toch wel wat discussie over gevonden. Uw medewerkers stellen toch wel in vraag – ik verwijs naar een mail van 6 juni 2018 – dat jullie voorkeurssituatie niet is om zo'n grote kadastrale werkzone af te bakenen. U stelt hier dat om die reden beslist is om dat niet via de kadastrale werkzone te regelen, maar via de studie van de ontvangende grond, wat juridisch correcter is en ook meer duidelijkheid biedt. Zo zijn de taken opgesplitst: de ene erkende bodemsaneringsdeskundige stelt een technisch verslag op, de andere stelt de studie van de ontvangende grond op. Hoe rijmt u dat met uw uitspraak daarnet dat u wel akkoord was met het voorstel van Sweco uit 2016?

Andy Heurckmans: Ik heb die uitspraak van ons ook ergens gelezen, maar u hebt ook de nota van Grondbank van 27 april 2017 gezien, waarin een overzicht van de mogelijkheden wordt gegeven. Daar worden beide mogelijkheden weergegeven: studie van de ontvangende grond en kadastrale werkzone. Op dat moment waren er besprekingen over verschillende opties, zoals ook in die ATLAS-nota staat. Men dacht aan de ophoging van de terreinen van 3M, een pad dat achteraf verlaten is. Er is op een bepaald moment geopperd om een stuk van die veiligheidsberm in VEN-gebied (Vlaams Ecologisch Netwerk) onder te brengen, maar ook dat pad is nadien verlaten. Er is ook overwogen om een berm aan te leggen op terreinen van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB). Op het moment van die RoTS-nota was de idee dat we die gronden nog ergens zouden moeten gaan hergebruiken, nog altijd in de running. Op een bepaald moment hoorden we in die vergaderingen echter dat 3M bereid was om een deel van die grond te aanvaarden en op hun terrein te gaan gebruiken. Dan dachten wij spontaan aan een studie van de ontvangende grond, want voor een kadastrale werkzone moeten de verschillende onderdelen van het project inbegrepen zijn. Op dat moment was nog niet uitgemaakt wie die veiligheidsberm zou aanleggen en dus hebben wij gezegd dat de studie van de ontvangende grond procedureel gezien, conform de bepalingen van VLAREBO, beter aansluit bij de studie. Maar de principes naar milieu toe zijn dezelfde. Het ging op dat moment om niet-genormeerde parameters. Als je kijkt naar de voorwaarden voor de studie van de ontvangende grond of de kadastrale werkzone – er mag geen bijkomend risico of bijkomende blootstelling zijn – dan zijn de principes hetzelfde. De deskundigen zeiden op dat moment ook dat het in de praktijk niet zoveel

zou uitmaken, maar dat het voor de vorm, juridisch, beter zou zijn om via een studie van de ontvangende grond te werken.

Nu, voor alle duidelijkheid, ik heb ook een tijdlijn over die veiligheidsberm. Ik heb die ooit ook aan de OVAM overgemaakt, denk ik, dus u kent die tijdlijn.

In die rist van vergaderingen is er op een bepaald moment ook al sprake van een grondwal. In de nota van Grondbank wordt meer algemeen gesproken over gebruik op terreinen van 3M, maar in die context wordt nog niet gesproken over wie die grondwal gaat aanleggen. De vraag was wat de mogelijkheden waren om de grond bij 3M te gaan gebruiken. Dat is toen bij die vergadering besproken. En dan schetsen wij de mogelijkheden: studie van de ontvangende grond en kadastrale werkzone.

In 2018 – ook heel belangrijk – kregen wij gaandeweg correspondentie met een rist van vragen waarin staat aangegeven dat BAM de aanleg van de veiligheidsberm voor zijn rekening zal nemen als bouwheer. Wij zijn later ook uitgenodigd voor een voorstelling in het kader van de omgevingsvergunningsaanvraag, maar daar zijn we niet naartoe gegaan, omdat we geen tijd hadden – dat heb ik nagevraagd bij een collega – en omdat vergunningen niet onze bevoegdheid zijn. Ik heb die PowerPointpresentatie wel gezien en het ging er duidelijk over dat BAM een berm zou aanleggen op de terreinen van 3M.

Wat kan ik daarover zeggen? Ik keer terug naar het verslag van de regering uit 2007, waarin al wordt aangegeven dat met die kadastrale werkzone meer mogelijkheden gecreëerd moeten worden – dat zeg ik in mijn eigen woorden. Daar staat ook in dat alle werken die uitgevoerd worden in het kader van één technisch verslag, ook indien ze aanleiding geven tot verschillende bouwkundige ontwerpen en verschillende realisaties, als één project gezien worden. Dat is een principe dat we niet elke week uit de kast halen, maar dat we wel al sinds 2008 toepassen. Ik ga daarvan een perfect voorbeeld geven – aan u om te oordelen of het ook echt perfect is. Opdrachtgevers zoals Aquafin zijn eigenlijk plaatsvervangend bouwheer voor een hele reeks overheden. Zij leggen collectoren aan, rioleringen, die door een dorp gaan, over een provinciale weg enzovoort. Hoe doen ze dat? Ze treden op als bouwheer voor alle randprojecten van dat traject. Wat bedoel ik daarmee? Als je riolering aanlegt, dan moet je de bestrating ook herstellen of dan kan ergens langs de weg een mooi parkje of een wadi voor infiltratie worden aangelegd. Aquafin treedt dan als plaatsvervangend bouwheer op in dat project. Wij hebben nog nooit de vraag gesteld of dat wel binnen eenzelfde kadastrale werkzone hoort. Dat is een eerste punt dat ik wilde aanstippen.

En ik moet ook zeggen dat het begrip 'kadastrale werkzone', zoals gedefinieerd in VLAREBO, losstaat van civielrechtelijke aspecten. Wie zijn de eigenaars van die terreinen? Bij het conform verklaren van een technisch verslag verifiëren wij nooit of er al een omgevingsvergunning is afgeleverd, omdat technische verslagen meestal worden opgesteld voor er een omgevingsvergunning is. Die vraag wordt dus niet gesteld. Ik eindig met een boutade: als een erkend bodemsaneringsdeskundige zegt dat de aanleg van een veiligheidsberm op de terreinen van 3M een onderdeel is van het project, dan kan dat binnen de kadastrale werkzone vallen, weliswaar met de voorwaarde dat dezelfde principes van binnen het Oosterweelproject qua vervuiling ook gelden voor de terreinen van 3M.

Ik voeg daar nog iets aan toe wat die veiligheidsberm betreft. Er werd ons gevraagd of dat niet illegaal is. In de aanbevelingen van de commissie-Vrancken wordt vooropgesteld dat het aangeraden is, dat het de voorkeur wegdraagt om de gronden zoveel mogelijk in de berm op de terreinen van 3M te gaan gebruiken. Dat geeft toch ook aan dat de expertencommissie van de heer Vrancken niet over dat aspect gevallen is. Grondbank stelt zich niet de vraag of dat echt een onderdeel is van het project. Ik kan me perfect voorstellen dat zulke situaties nog voorkomen. Men integreert werken in een geheel.

Mieke Schauvliege: Het klopt dat er in dat eerste verslag twee manieren van werken naar voren zijn geschoven: de uitgebreide kadastrale werkzone of de studie van de ontvangende grond. In september 2018 herhaalt u nog eens dat Grondbank de lijn van de beperkte kadastrale werkzone – er zijn tekeningen waarop er drie kadastrale werkzones zijn afgebakend – verkiest. Uiteindelijk wordt dan gekozen voor die uitgebreide kadastrale werkzone. Hier staat inderdaad niet dat dat niet zou kunnen, maar u hebt een voorkeursscenario. Wie is er verder betrokken bij het afbakenen van die kadastrale werkzone? Is 3M bijvoorbeeld betrokken geweest daarbij?

Andy Heurckmans: Dat zou ik niet weten. Wat ons betreft, toen de erkende bodemsaneringsdeskundige ons op verschillende momenten meedeelde dat BAM een berm zou aanleggen op de terreinen van 3M, was er nooit sprake van dat dat op aansturen van 3M was. Ik heb uiteraard wel vastgesteld dat 3M bij de nota² van ATLAS mee aan tafel zat, dat het openlijk gevraagd was of die grondwal mogelijk was. Maar of 3M betrokken was bij de afbakening van de kadastrale werkzone ...

Mieke Schauvliege: U hebt daarover nooit overleg gehad met 3M?

Andy Heurckmans: Nee, niet daarover. Op 20 april waren we natuurlijk aanwezig. Daar waren een aantal advocaten aanwezig in keurige pakken. Die vergadering was eigenlijk een round-up van verschillende pistes. Dat was een beetje de vraag, en ook de aanleiding voor de nota van Grondbank: wat zijn de mogelijkheden in de grondverzet-regeling om zulke dingen aan te pakken? Achteraf is dan gekozen om dat allemaal binnen één project samen te nemen. Oké.

Mieke Schauvliege: Oké, goed.

Ik wil nog even terugkomen op de uitspraken die u doet naar aanleiding van het verslag van 27 april 2017. U zegt nu dat dat verslag een round-up is, puntjes op de i om alles correct te maken. Meer moeten we daar niet achter zoeken. Maar ik lees hier toch dat Grondbank schrijft: "In navolging van het vergaderingsverslag van de vergadering van 20 april 2017 wil Grondbank benadrukken niet akkoord te zijn met de vertaling naar en de formulering van de afspraken rond het grondverzet." Dat lijkt mij toch straf, om dan nu te zeggen dat het een loutere round-up was, een loutere samenvatting op een heldere manier. Dat is wat u nu toch beweert.

Andy Heurckmans: Ik heb dat gevraagd aan de persoon in kwestie die die mails gestuurd heeft. Mijn collega kwam terug van een vergadering met drie heren in maatpak. Ze zei dat het verslag achteraf een beetje een zootje was, of toch moeilijk en onverstaanbaar – 'zootje' is misschien wat oneerbiedig uitgedrukt en dat ze zich daar zorgen over maakte. Dan is er in overleg met een juriste gecheckt hoe we duidelijk konden maken dat bepaalde zaken niet zus of zo gezegd waren. Die collega kon zich echter niet meer herinneren wat er precies niet klopte, maar ze wilde gewoon zeggen ... Kijk, na 17 jaar hebben we ons lesje wel geleerd. We stappen een vergadering binnen en achteraf krijgen we verslagen waarin 'Grondbank heeft beslist dat ...' staat. Dat gebeurt keer op keer, we begrijpen ook waarom, maar elke keer gaan we daartegenin en maken we duidelijk dat we louter een aantal suggesties hebben gedaan. In dezen was het zelfs maar een round-up van de mogelijkheden. We waren op dat moment waarschijnlijk al bezorgd over het feit dat het niet aan ons is om afspraken te gaan bepalen voor gebruik van gronden bij 3M. Dat is niet onze verantwoordelijkheid. Ik zou dus niet meer zoeken achter die mail. Het was eerder zaak dat er achteraf niet gesteld zou worden dat wij bepaalde suggesties gedaan hebben of beslissingen genomen hebben binnen die vergaderingen.

² het overleg (i.p.v. de nota).

Mieke Schauvliege: Ik verwees in mijn eerste vraag daarnet naar een uitspraak die de OVAM deed over het niet-conform verklaren van het verslag. De OVAM schreef op 27 juli van dit jaar aan Grondbank dat het technisch verslag over de uitbreiding van de kadastrale werkzone naar het 3M-terrein niet conform verklaard mocht worden. De reden daarvoor was onder andere dat de veiligheidsberm tot twee verschillende projectzones behoort, die van de grondhopen bij 3M en die van Lantis, en het ontbreken van de bouwheer. Wat is uw reactie daarop?

Andy Heurckmans: Dat van die bouwheer ging, denk ik, over de grondhopen bij 3M. Wij hebben geantwoord op die mail van de OVAM en we hebben eigenlijk geantwoord wat ik daarnet al heb gesteld. Het feit dat een berm al dan niet onderdeel uitmaakt van een project, de civieltechnische aspecten dus, is niet de verantwoordelijkheid van een erkende bodembeheerorganisatie. We hebben gezegd dat we in onze werking van 17 jaar lang vaak te maken hebben met situaties waarbij de bouwheer de kadastrale werkzone meeneemt in de uitvoering van werken en dat wij ons nooit de vraag horen te stellen of dat wel of niet onder een bepaald project mag vallen. Ik ga het anders stellen. Wij leveren jaarlijks 6000 conformverklaringen af; wij stellen ons nooit de vraag, en wij horen dat ook niet te doen, of alles in zo'n verslag binnen eenzelfde project valt dan wel of er onderlinge afspraken of dadingen zijn enzovoort. Dat is mijn voorbeeld van Aquafin daarnet. Ik snap dat de OVAM ons die vraag stelt, maar ik heb daarop geantwoord wat ik daarnet mondeling heb toegelicht.

U moet ook weten dat BAM ondertussen met die omgevingsvergunning bezig was. Wij wisten dat ze die aanvraag gestart hadden.

Mieke Schauvliege: Ik begrijp iets niet over het ontbreken van die bouwheer op dat technisch verslag. Er is toch een bouwheer?

Andy Heurckmans: Dat gaat over het ander technisch verslag, over de grondhopen bij 3M. Daar stond geen bouwheer bij, daar is over gekeken. Maar het is duidelijk dat dat opgemaakt was in opdracht van 3M, dacht ik. Daar is nooit twijfel over geweest. *(Opmerkingen van Joris Vanderhallen)*

Was dat in opdracht van Lantis? Excuseer, het was dus in opdracht van Lantis. *(Opmerkingen)*

Ik heb, retroactief voor alle duidelijkheid, zitten zoeken, een aantal maanden geleden, waarom die bouwheer niet vermeld stond. Maar dat gaat niet zozeer over het principe van de veiligheidsberm als onderdeel van het Oosterweelproject, wel over die hopen. Dat is toch een lichte ...

Mieke Schauvliege: Maar het kan niet dat degene die het technisch verslag heeft opgemaakt, de bouwheer bewust niet heeft vermeld?

Andy Heurckmans: Dat moet u aan de erkende bodemsaneringsdeskundige vragen. Of dat bewust gebeurd is ... Wij checken ook op administratieve volledigheid en dit is ...

Mieke Schauvliege: Op zich is het toch wel een essentieel onderdeel van een technisch verslag dat eenduidig vermeld staat wie de bouwheer van een project is? In dit geval gaat het over het aanleggen van een veiligheidsberm op terreinen van 3M door Lantis. We zitten hier met een hele discussie over aansprakelijkheid, verantwoordelijkheid en dan staat er geen bouwheer op dat technisch verslag. Dan kunt u toch wel begrijpen dat dat een grote opmerking is, geen futiliteit of detail dat je zomaar kunt vergeten.

Andy Heurckmans: Klopt, maar wij hebben daar op dat moment, omdat dat ging over die resterende hopen die daar in de weg lagen – en ik ken de discussie achteraf over die hopen – niet echt iets verdacht achter gezocht, omdat toen al was gesuggereerd dat Lantis de veiligheidsberm zou integreren in zijn project. Dat is pas later beslist, maar wij wisten natuurlijk dat dat zeer waarschijnlijk een onderdeel zou zijn van het project. Dat werd ook al in het eerste verslag van ATLAS gesuggereerd. Maar inderdaad, de bouwheer stond niet vermeld.³

Mieke Schauvliege: Er bestaat een quickscan, opgemaakt door RoTS en Lantis in 2016, waarin de verschillende scenario's staan opgelijst voor wat er met de gronden kon gebeuren: variant 1, volledige afvoer, 25 miljoen euro; variant 2, gedeeltelijk hergebruik, 19,25 miljoen euro; variant 3, inrichting van een monodeponie, 5,4 miljoen euro; variant 4, uitbreiding van de kadastrale werkzone, niet begroot; variant 5, aanpassing van het normenkader, ook geen schatting. Hebt u kennis van die nota?

Andy Heurckmans: Neen, wij worden nooit betrokken bij de kostprijsberekening van een project. Dat is niet onze rol. Wij moeten nagaan of de code van goede praktijken wordt toegepast.

Mieke Schauvliege: Oké.

Ik heb nog een paar kleinere vragen. Het verplaatsen van uitgegraven bodem over de grenzen van bestemmingstypes heen mag niet leiden tot bijkomende overschrijdingen in lagere bestemmingstypes, maar wordt er ook gekeken naar de onmiddellijke nabijheid van bestemmingstypes, bijvoorbeeld natuur? Ik bedoel dus niet op de site zelf, maar errond.

Andy Heurckmans: Het antwoord is 'neen'. Wij beperken onze scope altijd tot het eigenlijke project.

Mieke Schauvliege: Zou dat in de toekomst niet beter wel gebeuren?

Andy Heurckmans: Dat kan een vraag zijn voor de beleidsmakers, maar dan verander je ook de insteek van de grondverzetregeling. Maar dat is een vraag voor de overheid.

Mieke Schauvliege: Ik had ook nog een vraag over de historische grondhopen en de richtwaarde van 1000 microgram, op basis waarvan gronden afgevoerd zouden worden en niet verwerkt in de veiligheidsberm. Weet u waar die grens vandaan komt? Hebt u überhaupt weet van een grens?

Andy Heurckmans: Neen, ik kan niet zeggen waar dat maximum van 1000 microgram vandaan komt. Ik weet dat de concentraties in het project zelf rond 400 à 500 liggen, maar ik heb geen idee waarom men die grens hanteert. Als een erkend bodem-saneringsdeskundige het plafond op 1000 legt, dan aanvaarden wij dat. En alles daarboven moest worden verwijderd als afvalstof.

Mieke Schauvliege: Weet u waar de grondhopen met meer dan 1000 microgram naartoe zijn gegaan?

³ Toevoeging:

Grondbank heeft destijds die informatie bijkomend opgevraagd (telefonisch) en heeft vervolgens BAM als bouwheer vermeld op de conformverklaring. In tegenstelling tot wat Andy Heurckmans verklaarde, werd deze fout wel degelijk opgemerkt door Grondbank.

Andy Heurckmans: Niet direct, wij zijn niet betrokken bij de afvoer van die grondhopen. Ik heb vernomen dat ze afgevoerd zouden zijn, maar ik kan u niet zeggen waarnaartoe. Ik ga er wel van uit dat dat correct gebeurd is en dat ze niet illegaal zijn afgevoerd.

Mieke Schauvliege: Ik recapituleer. Er geldt een grondverzetregeling op een site. Daar liggen een aantal grondhopen die onder de saneringsplicht vallen, maar er is geen kennisuitwisseling over de verschillende aanpakken op die site. Er wordt een grens bepaald op basis waarvan beslist wordt wat afval is en wat onder de grondverzetregeling valt, maar u hebt geen vinger in de pap te brokken – als ik het zo mag uitdrukken.

Andy Heurckmans: Het is wat cru gesteld, maar het klopt wel ergens. Ik heb dat in het begin van mijn statement ook gezegd. Het mandaat van een erkend bodemsaneringsdeskundige is om ervoor te zorgen dat gronden die vrijkomen bij bouwprojecten op een correcte manier worden toegepast binnen een normenkader. Hopelijk is er zo'n normenkader – dat is het zijsprongetje dat je moet maken. Of die grondhopen er illegaal liggen, dus zonder milieuvergunning ... Ik ga het anders stellen. Ik veronderstel dat een bedrijf als 3M regelmatig bezoek krijgt van de milieu-inspectie. Het zijn zij die zich uitspreken over de aanwezigheid van de juiste milieuvergunning, onder andere voor het stockeren van gronden. Grondbank kan die rol toch moeilijk gaan overnemen?

Mieke Schauvliege: Dan heb ik nog een vraag over Zwijndrecht zelf. Hoelang is er bij Grondbank al reden om te veronderstellen dat er ook in de woon- en landbouwgebieden van Zwijndrecht grond is die mogelijk niet valt onder het vrij gebruik ten gevolge van die PFOS-verontreiniging. Op welke manier zou Zwijndrecht daarvan in kennis gesteld moeten worden of zijn?

Andy Heurckmans: Sinds wanneer wisten wij of er buiten het onderzoekstraject nog meer verspreiding was? Geen idee. Dat is ook een zaak die wij niet hoeven na te gaan, die onze bevoegdheid niet is. Ik stel in dit dossier wel vast dat ook de OVAM van in het begin aanwezig was, sinds 2016. Alle betrokken waren ervan op de hoogte dat er zeker op de Oosterweelsite en bij 3M vervuiling was. Het is door het historisch onderzoek van de erkende bodemsaneringsdeskundige dat PFAS überhaupt zijn gecheckt daar, dus die heeft zijn werk correct gedaan. Wij hebben altijd de resultaten van het project zelf beschouwd, maar zowel de OVAM als Lantis waren van meet af aan op de hoogte dat er op de site een probleem was.

Nagaan tot waar die vervuiling aanwezig is en of dat een risico vormt, is absoluut niet de taak van een bodembeheerorganisatie. Het enige mandaat dat wij hebben is: wat met de gronden binnen het bouwproject?

Mieke Schauvliege: Aangezien een technisch verslag in principe pas verplicht is vanaf een grondverzet van 250 kubieke meter, maar ook bij kleinere hoeveelheden verdachte grond, hoe moet een bouwheer, bijvoorbeeld in Zwijndrecht en omgeving, weten onder welke categorie hij valt? Nu is het duidelijk voor Oosterweel, maar wat met de kleinere projecten? Hoe gaan we daarmee om? Wat is jullie rol daarin?

Andy Heurckmans: Met betrekking tot PFAS is daar eigenlijk nog geen oplossing voor. Het klopt dat bouw- en baggerprojecten op onverdacht terrein geen technisch verslag nodig hebben. Dan verwijs ik naar de definitie van verdachte grond, artikel 158 van VLAREBO. Die informatie komt nu boven. Een straal van 5 kilometer kan als verdacht beschouwd worden. Dat was voordien niet het geval. Ik denk dat het nu aan het beleid is, dringend, om ergens ... Eigenlijk hebben we met Grondbank al enigszins die stap gezet op 24 juni dit jaar: wij sturen de erkende bodemsaneringsdeskundigen – degenen die wij kunnen bereiken, want de burger zit niet in onze databank – ons gekend publiek, regelmatig nieuwsbrieven, recent ook met de boodschap dat de website

vlaanderen.be/pfas-vervuiling online staat en dat ze moeten bekijken of hun projecten daarbinnen liggen.

Dan vraagt u: wat met die meldingen? Wij krijgen inderdaad meldingen binnen, elke dag, van gronden waarvoor geen analyse verplicht is. Voor alle duidelijkheid, wij geven geen toelating. Dat is een eenvoudige meldingsplicht, zonder enige goedkeuring van een bodembeheerorganisatie. Wij hebben die vragen ook al gesteld ten aanzien van de heer Vrancken, omdat we dringend rond de tafel moeten gaan zitten om te kijken wat we met die informatie gaan doen. Het kan immers gebeuren dat gronden met PFAS verplaatst worden. Die vraag is gesteld. Dat is denk ik ook een van de redenen waarom de heer Vrancken erop heeft aangestuurd om de informele vergaderingen om te vormen naar iets meer officieels, natuurlijk met de OVAM dan aan het stuur.

Mieke Schauvliege: Ik ga geen vragen meer stellen, maar toch een kleine bedenking formuleren. We hebben hier heel omslachtig heel veel uitleg gehoord, maar voor de burger blijft het toch een zeer bizar schouwspel dat op de grootste werf, met de grootste vervuiling ter wereld, op die manier omgegaan wordt met de normering en de controle daarop en dat niemand van de organisaties die hier al gepasseerd zijn, zich daar verantwoordelijk voor voelt of verantwoordelijk voor is binnen onze regelgeving. Ik denk dat we een grote stap moeten zetten om dat wel te kunnen doen. Iedereen schuift alles maar naar elkaar door.

De voorzitter: Goed. Collega's, er zijn nog heel wat vraagstellers. De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese: Dank u wel. Ik heb niet heel veel vragen meer. Ik heb heel veel vragen, maar misschien weinig vragen aan de sprekers. Ik kan misschien alle vragen die over de controle van erkende bodemsaneringsdeskundigen gaan, samenvatten in één vraag, los van Oosterweel.

Als een erkend bodemsaneringsdeskundige voor een project beslist om op vraag van zijn opdrachthouder te frauderen met een toetsingskader, om de kostprijs voor zijn opdrachthouder te verlagen, is er dan een manier waarop dat opgespoord kan worden? Ik heb de indruk van niet.

Andy Heurckmans: Dus, stel dat een erkend bodemsaneringsdeskundige wordt ingefluisterd door zijn opdrachtgever om wat soepeler om te gaan met bepaalde toetsingswaarden? Kunnen we dat detecteren? Neen, dat kunnen wij niet detecteren. Wij krijgen gewoon een technisch verslag waarin staat welke de toetsingswaarden zijn.

Jos D'Haese: Oké, dan denk ik dat we het hoofdprobleem van vandaag hebben ontdekt. Ik zeg niet dat er hier gefraudeerd is, maar dit is toch wel bijzonder, bijzonder opmerkelijk dat daar geen enkele controle op is. Enfin, ik kan daar niet bij. Ik denk dat we daarop verder zullen moeten gaan. Ik heb daar wel een aantal vragen bij. Als u bijvoorbeeld zegt dat de standaardprocedure moet worden nageleefd, dan kan ik me inbeelden dat een rekenfout niet tot een standaardprocedure behoort? U zegt: wij vonden dat het grondig moest gebeuren. Ik neem aan dat het correct overnemen van normen bij grondigheid hoort? Er mag niet losjes mee worden omgesprongen, hebt u gezegd. Ik neem aan dat de meest recente wetenschappelijke inzichten daartoe behoren? U zegt dat het moet gebeuren, maar u gaat achteraf niet na of het ook gebeurd is. Dat heb ik correct begrepen? Ja, oké.

Om het goed te begrijpen: voor het toetsingskader maakt u drie categorieën. Onder de 8 microgram – nu 3 microgram –, tussen 8 – nu 3 – en 70 microgram, en dan boven de 70 microgram. Is het een courant gebruik om zo'n tussenzones te creëren? Ik vraag dat omdat ik dit in de Nederlandse wetgeving niet meteen terugvind. Daar vind je waarden boven of onder, terwijl we hier drie categorieën hebben. Is dat iets dat vaak gebeurt?

Andy Heurckmans: We zijn hier bezig over de kadastrale werkzone. In de kadastrale werkzone is dat absoluut zo. Dat heb ik daarnet in mijn statement duidelijk gemaakt. In de code van goede praktijk wordt er met vorken gewerkt, en dat is inderdaad: tussen die en die waarde is er vrij gebruik, boven de 80 procent van de saneringsnorm is het met eventuele restricties. Dat is absoluut gebruikelijk.

Ik kan een ander voorbeeld geven, van bijlage 5 en bijlage 6 van het VLAREBO. Ik zal de cijfers niet juist hebben, maar voor een parameter als benzo(a)pyreen is de vrije gebruiksnorm 0,3. Daaronder doet u wat u wilt. Erboven een studie van de ontvangende grond, of binnen de kadastrale werkzone. Daar heb je de norm voor bouwkundig bodemgebruik, die rond de 7 ligt. Oké, dat is erop en eronder, dat is eigenlijk de 70. Dat lijkt me wel logisch.

Jos D'Haese: Oké, dat is duidelijk. Ik had gevraagd wat de definities zijn van 'bouwkundig bodemgebruik' en van 'bouwkundige toepassing'. U hebt geprobeerd dat duidelijk te maken. Begrijp ik het goed, op deze manier, als ik zeg dat bouwkundige toepassingen vormen zijn van bouwkundig bodemgebruik? Klopt dat, of niet? Ik ben hier niet aan het proberen goed of fout te vinden, ik probeer gewoon te begrijpen hoe het in elkaar zit. Is dat een juiste interpretatie, dat bouwkundige toepassingen vormen zijn die vallen onder bouwkundig bodemgebruik?

Andy Heurckmans: De term bouwkundig bodemgebruik is een vertaling, of een nieuwe term, die geïntroduceerd is in concurrentie met het begrip 'bouwstof', die van toepassing is in het Vlaams reglement betreffende het duurzaam beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen (VLAREMA). Men heeft de term bouwkundig bodemgebruik geïntroduceerd als concurrent. Ik herneem mijn uitleg. In het VLAREBO heb je twee types van gebruik. Bij het 'gebruik als bodem' ga je de grond toepassen alsof die opnieuw een onderdeel wordt van de aardkorst, waar bloemen en gewassen in groeien, waar mensen op lopen en leven. Bouwkundig bodemgebruik is een ander soort gebruik van bodemmateriaal, waarbij die te onderscheiden zijn van de onderliggende of aanliggende grond. Een typisch voorbeeld daarvan is de geluidsberm, en ook dijklichamen en wegen in ophoging. Daarvan heeft men letterlijk gezegd dat dit constructies zijn. Het gebruik van de bodemmateriaal daarbij noemen we geen bodemgebruik, maar bouwkundig bodemgebruik. Het gaat dus over hoe men het toepast. Vervolgens heeft de minister dan een lijst goedgekeurd – een heel lange lijst – met bouwkundige toepassingen waar dergelijke gronden in kunnen worden toegepast. Dat is het.

Jos D'Haese: Oké, dat is heel helder. Maar ik begrijp dan niet helemaal – u gaat mij dat kunnen uitleggen – hoe dat toetsingskader juist in elkaar zit. Er zijn dus drie categorieën: X, Y en Z. Z gaat over bouwkundig bodemgebruik, en daar staat: boven de 70 microgram is geen bouwkundig bodemgebruik mogelijk. Er zijn geen uitzonderingen, geen asterisken: geen bouwkundig bodemgebruik boven de 70 microgram. Dan is er Y: gebruik binnen de kadastrale werkzone. Daar heb je dan de categorie boven de 8 microgram en boven de 70 microgram. Die worden samen genomen. Daar gelden dan voorwaarden. Die voorwaarden zijn dat boven de 70 gebruik mogelijk is in bouwkundige toepassingen binnen de kadastrale werkzone, mits afdekking. Dat lijkt mij conflicterend te zijn met elkaar. Maar u gaat mij uitleggen hoe het komt dat dit toch niet conflicterend is.

Andy Heurckmans: Ik heb in het begin van mijn statement het artikel 172 geciteerd. Ik hoop dat ik juist ben. Men heeft expres het artikel 172 geïntroduceerd. Ik denk dat dit al van 2008 dateert, maar dat heette toen waarschijnlijk anders. Men heeft in het begin van de invoering van de grondverzetregeling een tegenstrijdigheid vastgesteld, namelijk dat je binnen een werf de precisie hebt van een kadastrale werkzone, en dat je toestanden krijgt waarbij men zegt – en dat staat er nog steeds – dat als de grond concentraties boven de 80 procent van de saneringsnorm bevat, we die toch kunnen hergebruiken, soms met restricties. Het kwam dus regelmatig voor dat concentraties voor gebruik als

bodem binnen die kadastrale werkzone veel minder streng waren dan die voor bouwkundig bodemgebruik. Het gaat hier over het standstillprincipe, waarbij men zegt dat er geen bijkomend risico mag zijn. Men kwam toen dus tot de conclusie dat het onlogisch was dat je binnen een kadastrale werkzone grond met bepaalde hoge concentraties opnieuw als bodem mocht toepassen, en dat terwijl de algemene, generieke norm voor bouwkundig bodemgebruik strenger was. Dan zou je een situatie krijgen dat je op datzelfde terrein als bodem hoge concentraties mocht terugleggen, en in de berm niet. Dat was toch wel bij de haren getrokken. Volgens het principe van het gebruik binnen dezelfde kadastrale werkzone – en dan nog in een constructie – kon dat absoluut geen argument zijn. Want waarom heeft men daar die soepelheid ingebracht? Omdat men het terrein niet verlaat. Dat is natuurlijk het hele opzet.

De grondverzetregeling is erop gericht om de vervuilde gronden, de probleemgronden, niet naar een nieuwe eindgebruiker te brengen. Binnen het terrein van dezelfde gebruiker is dat natuurlijk juridisch veel minder ... Dat is de achtergrond een beetje.

Jos D'Haese: Ik begrijp de redenering wel, maar het lijkt me tegenstrijdig dat je het boven de 70 niet mag gebruiken voor bouwkundig bodemgebruik, maar wel voor bouwkundig bodemgebruik als het ingepakt is. Dat zijn twee regels die voor mij niet overeen lijken te komen. Maar het is niet zo geweldig belangrijk.

Mijn allerlaatste puntje gaat over de 0,53 en welke eenheid die heeft. Het spijt me zeer. Die 0,53 is volgens mij overgenomen van het RIVM, en daar is dat microgram per liter. Dat is een uitloognorm, dus het gaat over wat er in het water zit nadat het door een bodem gelopen is. Volgens mij is dat ook een schrijffout. Als het microgram per kilogram zou zijn dan is het absurd, want het gaat over de categorie tussen 8 en 16.000 microgram. Je gaat niet zeggen dat het onder de 0,53 moet zitten, want je zit al boven de 8 microgram. Mij lijkt dat dus een fout, maar u gaat mij misschien nog tegenspreken.

Andy Heurckmans: Ik ga niet uitsluiten dat het een foutje is.

Jos D'Haese: Dat is natuurlijk wel redelijk essentieel in onze analyse van dat document.

Andy Heurckmans: Van die nota van Grondbank?

Jos D'Haese: Ja, want het is niet jullie waarde, het is die van ATLAS. Jullie hebben ze opgeschreven, maar ATLAS schreef in 2017 dat ze uitloognorm van 0,53 gebruikten, en een jaar later maakten zij een technisch verslag met een uitloognorm van 4,5 microgram. Dat is een grootteorde hoger. Dat is voor mij essentieel in dit dossier. Maar waarschijnlijk is het dus een overschrijffout, en dan zullen we dat volgende week opnieuw voorleggen aan de mensen van Sweco.

Joris Vanderhallen: Die 0,54 microgram per kilogram droge stof is inderdaad een uitloogwaarde. Dat is het resultaat van een schudtest, waar men eigenlijk de concentratie in het eluaat gaat toepassen op de massa van het bodemmateriaal dat gebruikt is. Daarom is dat inderdaad een concentratie in microgram per kilo. Dat is ook zo in het VLAREBO: de uitloognormen voor zware metalen zijn ook in microgram of milligram per kilogram droge stof uitgedrukt.

Jos D'Haese: In het VLAREBO heet het een uitloogbaarheidswaarde ...

Joris Vanderhallen: Ja

Jos D'Haese: ... niet een uitloognorm. Ik denk dat daar een verschil is. Ik denk dat een uitloogbaarheidswaarde de terugrekening is naar wat er in de bodem zit, een uitloognorm hetgeen wat er in het water zit. Maar een uitloogbaarheidswaarde van 0,53 microgram per kilogram ligt natuurlijk lager dan een van 8 microgram, en dus is het redelijk

onlogisch dat die zou worden toegepast in de categorie 8 tot 16.000. Ik vind dat helemaal niet erg, maar ik wil het goed begrijpen. Mij lijkt het dat men daar kilogram per droge stof heeft geschreven in plaats van liter. Anders kan ik het niet begrijpen, zoals het daar staat. Maar goed, we gaan dat volgende week vragen aan de mensen van Sweco.

De voorzitter: Dat was uw laatste vraag? De collega's van het Vlaams Belang zijn er niet meer. Ik ga over naar de collega's van CD&V.

Tinne Rombouts: Collega's, we hebben ondertussen inderdaad al heel wat informatie gekregen. Collega D'Haese heeft het daarnet heel scherp gesteld. Een aantal uitspraken over wat er wordt goedgekeurd, wat er niet wordt goedgekeurd, wat er wordt gevalideerd of gecontroleerd, zijn toch wel enigszins van belang. En ik til er ook zwaar aan, vooral omdat het nu lijkt alsof er in de regelgeving geen controle is voorzien van de toetsingswaarde en alsof die toetsingswaarde uit de lucht zou kunnen worden gegrepen. En als dat dan effectief zo zou zijn, dan til ik daar wel zwaar aan, vooral omdat dat ondertussen toch regelgeving is... We hebben qua bodem en grondverzet in Vlaanderen 17 jaar geleden een voortrekkersrol gespeeld om te proberen daarrond een goede regelgeving te maken en te krijgen. Als daar dermate hiaten in zouden zitten, verbaast het mij dat dat nu naar boven zou komen naar aanleiding van een onderzoekscommissie, naar aanleiding van een specifiek dossier, en dat dat eigenlijk nog nooit gemeld zou zijn geweest. Want dat is toch een vraag die automatisch naar boven zou moeten komen bij mensen die beleidsvoorbereidend werk doen of die daar dagdagelijks mee bezig zijn. Als je dossiers bekijkt en beoordeelt en je weet dat je voorstellen krijgt, moet je je toch ook eens de vraag stellen: wat als men hier zou willen frauderen, hoe gaan we daar dan mee om? Ik ga ervan uit dat die vraag automatisch naar boven komt als je daar dagdagelijks mee bezig bent.

Daarom wil ik nog eens nagaan wat de verschillende stappen in het proces precies zijn. Wat met niet-genormeerde stoffen? Ik citeer wat daarover in de standaardprocedure staat: "Voor parameters die niet opgenomen zijn in bijlage IV, V of VI van het VLAREBO, gaat de erkende bodemsaneringsdeskundige bij het evalueren van het analyseresultaat uit van eigen opgestelde toetsingswaarden." Hier staat inderdaad heel duidelijk dat het om 'eigen opgestelde toetsingswaarden' gaat. Vervolgens staat er: "Deze toetsingswaarden worden afgeleid volgens: ofwel de methodologie in het rapport 'Afleiding en onderbouwing gemeenschappelijk normenkader voor grondstoffen en uitgegraven bodem in Vlaanderen' (Broos et al., 2015). Dit document gaat in op de principes en methodes gehanteerd bij het berekenen van de risico-gebaseerde grenswaarden voor vrij gebruik als bodem en als bouwkundig bodemgebruik of in een vormvast product en geeft richtlijnen voor het afleiden van waarden voor niet-genormeerde parameters; ofwel de methodologie in het document 'Basisinformatie voor risico-evaluatie' dat in verschillende delen beschikbaar is op de website van de OVAM (www.ovam.be)." Vervolgens staat er: "De motivatie van de opgestelde toetsingswaarden wordt bijgevoegd bij het technisch verslag. Op basis van de toetsingswaarden en de stoffeigenschappen van de niet-genormeerde parameter bepaalt de bodemsaneringsdeskundige de gebruiksvoorwaarden voor de bodemmaterialen. Deze gebruiksvoorwaarden worden opgenomen in het technisch verslag."

In het technisch verslag worden er dus enerzijds heel duidelijk een aantal elementen opgenomen over hoe je moet omgaan met gronden waar er een bepaalde waarde wordt vastgesteld en zo meer. U hebt net duidelijk aangegeven dat dat inderdaad de zaken zijn die jullie technisch nakijken. Maar ten tweede staat er in dat technisch verslag blijkbaar ook de volledige motivering van hoe de toetsingswaarden werden bepaald. Is mijn redenering juist dat u in dezen misschien niet formeel stelt dat u die norm hebt goedgekeurd – en gaat dan over het gebruik van het woord 'goedgekeurd'? – maar dat u wel de opdracht hebt om het technisch verslag, zijnde de inhoud daarvan en dus ook de motivering van hoe men aan die toetsingswaarde is gekomen, te controleren?

Andy Heurckmans: Er wordt verwezen naar de RoTS-nota in dit dossier. We kennen de historiek. Het technisch verslag stelt: "We grijpen terug naar de onderbouwing in de RoTS-nota. Dat is de argumentatie, de onderbouwing van die normen en die zullen we nu toepassen." Wat hier staat, is ook correct toegepast. De onderbouwing stond waarschijnlijk als bijlage in het technisch verslag, maar het was wel duidelijk dat er werd verwezen naar de RoTS-nota, die – en dat zegt het technisch verslag ook – ondertussen werd goedgekeurd wat betreft de toetsingswaarde door de OVAM.

Tinne Rombouts: Maar u kijkt dus wel degelijk na of de methodologie waarop men zich moet baseren om een toetsingswaarde vast te leggen, op een correcte manier wordt toegepast?

Andy Heurckmans: Wij bekijken of er voldoende – ik zal het anders zeggen – is nagedacht over het vastleggen van de toetsingswaarde. Dat kan in de praktijk gaan over het verwijzen naar normen in het buitenland, dat gebeurt regelmatig voor bepaalde zware metalen. En hier was er een lijvig document, de RoTS-nota, die als basis diende voor die berekeningen van 8 en 70 microgram als de toetsingswaarden.

Tinne Rombouts: En u oordeelde dat dat een voldoende onderbouwing was om te kunnen zeggen ...

Andy Heurckmans: Nee, ik ga niet oordelen of dat een voldoende onderbouwing is. Ik moet als erkende bodembeheerorganisatie kunnen lezen dat hij besluit dat het voor hem een waarde is die voldoende garanties geeft. Echt waar, ik kan niet anders dan dat oordelen.

Tinne Rombouts: U kunt niet de volledige studie opnieuw reviewen.

Andy Heurckmans: Nee, dat is onmogelijk.

Tinne Rombouts: Dat begrijpen we. Dat geeft u duidelijk aan. Maar u bekijkt wel of de wijze van onderbouwing volledig lijkt te voldoen. En u hebt uw zegen gegeven dat die voldoet op om die manier de toetsingswaarde te kunnen afleiden.

U hebt ze niet goedgekeurd ...

Andy Heurckmans: Nee, absoluut niet.

Tinne Rombouts: Maar u hebt technisch gezien wel de check-up gedaan die, volgens de standaardprocedure geacht wordt te gebeuren, aangezien het moet worden toegevoegd aan het technisch verslag en u uitspraken doet over het technisch verslag. Dus daar hebt u wel gezegd ...

Andy Heurckmans: Procedureel klopt het misschien wel wat u zegt, ja. Maar over de inhoud van eender welke waarde in die RoTS-nota wordt geen ...

Tinne Rombouts: U doet geen herberekening, geen review van de studie.

Andy Heurckmans: Absoluut niet. Ik wil benadrukken dat wij, wanneer er een waarde wordt geciteerd van een bepaalde RIVM- of een Amerikaanse norm, ook niet nagaan of die correct wordt geciteerd. Absoluut niet.

Tinne Rombouts: Ik ga ervan uit dat u rekent op enige deskundigheid en dat daarom ook deskundigheid wordt ingeroepen.

Twee, u spreekt over duidelijk erkende bodemsaneringsdeskundigen. U geeft ook aan: als die frauduleus zouden zijn, wordt dat nagekeken, ja dan nee. Anderzijds is er wel een erkenningsprocedure van de overheid. Wil dat dan zeggen dat wij frauduleuze erkende bodemsaneringsdeskundigen zouden kunnen hebben zonder dat wij daar enig zicht op hebben? Want dat hebt u namelijk net gesteld. U hebt net gesteld dat er op geen enkele manier wordt nagekeken of zij frauduleus werken.

Andy Heurckmans: Wat betreft die toetsingswaarde, klopt dat, ja. Maar ik zou dat niet zozeer stellen ... Frauduleus kan men over alles zijn. Men zou als erkende bodemsaneringsdeskundige ...

Tinne Rombouts: Nee, maar rond toetsingswaarde. U hebt net gesteld dat er eigenlijk op geen enkele manier controle is op die erkende bodemsaneringsdeskundigen. Op geen enkele manier. Maar dat zijn wel door de overheid erkende bodemsaneringsdeskundigen. Er is wel een erkenningsprocedure. En er is dus niets voorzien om die bijvoorbeeld steekproefsgewijs te controleren?

Andy Heurckmans: Dat is een vraag die u aan de OVAM moet stellen. Ik zou absoluut niet weten wat de audits voor erkende bodemsaneringsdeskundigen inhouden. Ik zou het echt niet weten. Nee.

Tinne Rombouts: Oké.

Andy Heurckmans: De vraag of een erkend bodemsaneringsdeskundige steeds deontologisch correct werkt, moet u stellen aan de OVAM, maar niet aan Grondbank. Daarvoor zijn ze erkend.

Tinne Rombouts: Maar er werd daarnet wel een stevige uitspraak over gedaan. En ik ben daar bezorgd over, dus ik wil dat dan toch met zekerheid weten.

Twee, u gaf bij uw toelichting aan dat er een overzicht is van hoeveel dossiers er al dan niet moeten worden aangepast. De erkende bodemsaneringsdeskundigen die op een of andere manier betrokken zijn geweest bij Oosterweel, op welk lijstje komen die bij u voor? Zitten die in de 20 en 30 procent, die collega Daniëls heeft aangestipt, die regelmatig opmerkingen krijgen, of niet? Met andere woorden: had u daar signalen dat er misschien extra controles moesten gebeuren, ja dan nee? Als u zegt dat u dat minder gemakkelijk kunt zeggen in een openbare zitting, dan wil ik dat wel respecteren. Maar waren er signalen dat er extra controles moesten gebeuren?

Andy Heurckmans: Nee, ik had geen signalen van ... U bedoelt eigenlijk: hebben we hier te maken met erkende bodemsaneringsdeskundigen met een kwalijke reputatie? Ik zou denken van niet. Dat is toch uw vraag, hé?

Tinne Rombouts: U 'zou' denken van niet. Maar u had de lijstjes?

Andy Heurckmans: U bedoelt of dat iemand is die regelmatig foutjes maakt?

Tinne Rombouts: Ja.

Andy Heurckmans: Daar kan ik niet op antwoorden, absoluut niet. Geen idee. Wij geven regelmatig input aan de OVAM wat betreft de audits. Ik stel voor dat u aan de OVAM vraagt wat hun vaststellingen zijn tijdens de audits. Daarbij vragen ze soms ook onze opinie. Voor alle duidelijkheid: ik heb daarnet ook gezegd dat we bij die oefening van de kwaliteitsborgingsystemen, meer aan het werken zijn aan een soort van 'scoresysteem', al is dat misschien een foute term. Maar dat is iets voor de heel nabije toekomst. In het verleden ging het eerder over het aanvoelen. Wij registreerden wel intern, er waren een aantal punten. Zullen die erkende bodemsaneringsdeskundigen af

en toe fouten hebben gemaakt in toetsingen? Ja, wellicht. Ik zou het niet weten. Maar dat doet elke erkende bodemsaneringsdeskundige wel eens. Het is ook onze functie om dat grondig na te zien.

Hebben wij weet van bepaalde erkende bodemsaneringsdeskundigen die echt ... Er is een groot verschil tussen het maken van foutjes, menselijke foutjes in technische verslagen, en wat u daarnet insinueerde, het laten influisteren van normen. Dat vind ik toch nog ...

Tinne Rombouts: Dat heb ik niet gesuggereerd, mijn collega heeft het gesuggereerd. En u hebt daar bepaalde uitspraak over gedaan.

Andy Heurckmans: Iemand heeft daar daarnet een opmerking gemaakt: "Zou het kunnen zijn dat dergelijke normen worden ingefluisterd?" Sorry, dat weet ik niet. Maar dat vind ik toch van een heel andere grootteorde van ernst dan 'Oh, hij heeft een aantal van zijn stalen verkeerd getoetst.' Kom nu.

Tinne Rombouts: Terecht. Maar het is daarom dat ik daar wat meer toelichting bij vroeg.

Wat betreft het dossier over de normen, hebt u daarnet gesteld dat er in het technisch verslag stond vermeld dat de OVAM goedkeuring zou hebben gegeven. In het begin hebt u aangegeven dat de procedure is verlopen zoals alle procedures verlopen, dat er geen afwijkingen waren. Ten tweede hebt u aangegeven dat er daar in principe ook geen goedkeuring wordt gegeven. Het gaat opnieuw over dat woordje 'goedkeuring'. Het is de erkende bodemdeskundige die de toetsingswaarde voorstelt, in principe is er geen goedkeuring. Maar in dit dossier stond er wel geformuleerd dat er een goedkeuring was door de OVAM.

Mijn excuses, ik heb niet alle technische verslagen tot in detail kunnen doornemen. Ik heb dat ook niet gezien. Kunt u ons overmaken waar precies dat in het dossier staat? Dat moet niet nu meteen gebeuren, maar kunt u ons dat nadien overmaken?

Ten slotte hebt u aangegeven dat er inderdaad een opmerking is geweest van de OVAM over conformverklaringen. U stelt dat jullie daarop hebben geantwoord. Is dat dan uitgeklaard met uw antwoord? Was dat dan ook voor de OVAM een uitgeklaarde zaak? Of zijn er nog discussies over lopende? Is dat iets dat in de toekomst anders of nader zal worden bekeken? Want u hebt geantwoord, maar wat was het wederantwoord dan? Of waar zit de discussie?

Andy Heurckmans: Na ons antwoord hebben we daar voorlopig niets meer van gehoord. Wij hebben regelmatig periodiek overleg met de bodembeheerorganisaties en de OVAM. In een van de voorbije periodieke overlegvergaderingen met de OVAM en Grondwijzer hebben wij deze case natuurlijk op tafel gelegd. We hebben de case van de kadastrale werkzone informeel besproken en ook toegelicht. We hebben gezegd wat voor ons de criteria waren. Daar is niet met verwondering op gereageerd, noch door de OVAM noch door de andere bodembeheerorganisatie.

Ik herhaal: in deze onderzoekscommissie heeft Dirk Dedecker van de OVAM gezegd dat ze het technisch verslag achteraf nog eens grondig hebben doorgenomen. Volgens mij is dat gebeurd na die vraag en dat antwoord. Hier is gesteld geweest dat ze hebben vastgesteld dat de erkende bodemsaneringsdeskundige de codes van goede praktijk correct heeft toegepast. Daar heb ik hier gehoord in de onderzoekscommissie.

Tinne Rombouts: Oké. Dank u wel voor uw antwoorden.

De voorzitter: Mijnheer Schiltz, u hebt geen bijkomende vragen meer?

Ik heb er wel nog een aantal. Ik begin met een heel praktische vraag: een bodemsaneringsdeskundige maakt een verslag. Hij zet daar een aantal zaken in, wat kan en wat kan niet. Dat komt bij u. Jullie toetsen dat. Bij 30 procent of 20 procent komen er aanwijzingen. Moeten die aanwijzingen dan doorgevoerd worden of beslist die bodemsaneringsdeskundige zelf of hij al of niet aanvaardt wat jullie als opmerking geven?

Andy Heurckmans: Daar kan ik geen zwart-wit antwoord op geven. Ik ben daarnet iets vergeten te zeggen. U had een uitspraak gedaan over die 20 procent. Voor alle duidelijkheid: de 20 procent opmerkingen bij de grondverzettoelatingen gaat eigenlijk over de aannemers. Dat heeft voor alle duidelijkheid niets te maken met de erkende bodemsaneringsdeskundige. Maar ja, wat zijn het soort van opmerkingen die wij als bodembeheerorganisatie geven? Eigenlijk is het altijd zo dat een dossier on hold wordt gezet en dat er een aantal vragen worden gesteld. Wij zullen een aantal punten opmerken en zeggen dat wij denken dat men daar en daar een aantal fouten heeft gemaakt in de toetsing, dat we denken dat men daar een grensfout op het zoneringsplan heeft gemaakt. We geven dus een aantal opmerkingen en in sommige gevallen zal de erkende bodemsaneringsdeskundige zeggen dat Grondbank zich vergist, want rekening houdend met dat en dat element klopt het wel. Het gebeurt regelmatig dat wij onterechte opmerkingen maken. Vaak gaat het erover dat wij verduidelijkingen vragen. Als dan uit die verduidelijking blijkt dat het wel conform is en dat het klopt, dan wordt die opmerking natuurlijk tenietgedaan. Gaat het effectief over een fout, dan zal de deskundige een aangepast rapport doorsturen met een gewijzigde grens of iets anders. Zo gaat dat in zijn werk.

De voorzitter: Dus heel concreet: als jullie opmerkingen geven, komt er ofwel een aangepast nieuw verslag ofwel een argumentatie waarom jullie opmerking niet juist zou zijn. Maar als jullie een pertinente opmerking maken, kan het niet dat een bodemsaneringsdeskundige die niet overneemt?

Andy Heurckmans: Als wij echt van oordeel zijn, of ik zal het een beetje plat formuleren, als we merken dat zijn verduidelijking eigenlijk een slecht excuus is of een foute argumentatie is, dan zullen we daar niet op ingaan. Dan zeggen we dat het technisch verslag zal moeten worden aangepast.

De voorzitter: Dus met andere woorden: een technisch verslag heeft op het einde van de rit wel jullie fiat. Dat betekent dan dat het in orde is. U knikt ja.

Bon, dan gaan we naar de volgende stap. Er is dat technisch verslag waar instaat wat er wel en niet kan gebeuren. Wie kijkt op het terrein in Vlaanderen of dat wordt uitgevoerd? Ik heb het over Vlaanderen, collega's, ik wil dat nog eens benadrukken, en daarom misschien deze eerste vraag. Werkt Grondbank enkel en alleen op het Oosterweelproject of werkt Grondbank voor alle bodemkwesties in Vlaanderen? Ik stel die expliciete vraag omdat ik vandaag het gevoel heb dat we alleen over Oosterweel aan het spreken zijn.

Andy Heurckmans: Uiteraard zijn wij bevoegd voor grondverzet in het Vlaamse Gewest. Dat is duidelijk. Ik heb daarnet ook aangegeven dat wij 6000 conformverklaringen per jaar afleveren en 9000 grondverzettoelatingen. Dat gaat niet over alle werven in Vlaanderen, want er zijn twee bodembeheerorganisaties, waarvan wij 6000 conformverklaringen per jaar en 9000 grondverzettoelatingen afleveren. Grondwijzer levert een andere hoeveelheid af. Ieder heeft bij wijze van spreken zijn eigen werven. Er zijn twee momenten waarop men voor een bodembeheerorganisatie kan kiezen. Dat is ten eerste bij de conformverklaring, waarbij de bouwheer zegt dat hij een conformverklaring van Grondbank of Grondwijzer wil. Ten tweede heeft de aannemer

vervolgens ook zelf de keuze om de grondverzettoelating aan te vragen bij Grondbank of Grondwijzer. Die keuze is dus vrij.

De voorzitter: Als ik daar nog even op mag verdergaan, worden die twee dan ook met elkaar gematcht?

Andy Heurckmans: Ja.

De voorzitter: Met andere woorden: kan daar een verschil zijn? Wordt dat geaudit? Kan er een verschil in interpretatie zijn of niet? Gebruiken de twee hetzelfde kader?

Andy Heurckmans: Wel, daar kan ik ja op antwoorden. De OVAM doet wel degelijk al jaren echt moeite om de beide bodembeheerorganisaties steevast op dezelfde lijn te brengen. Dat is geen gemakkelijke opdracht, want u merkt dat er in dossiers over van alles en nog wat kan worden gediscussieerd, maar eigenlijk neemt de OVAM die rol wel degelijk ter harte om de beide bodembeheerorganisaties samen te brengen. Als er bijvoorbeeld onenigheid is over een bepaalde beoordeling van een technisch verslag – en dat gebeurt regelmatig, dat hoeft zeker niet vanuit een concurrentiestandpunt te zijn, absoluut niet – maar er als er een verschil in mening is over bepaalde dingen die in technische verslagen verschijnen, dan zitten wij regelmatig met de OVAM samen en bespreken wij hoe wij naar buiten kunnen treden met hetzelfde standpunt. Het is heel belangrijk dat de beide bodembeheerorganisaties over bepaalde zaken dezelfde standpunten innemen en dus even streng zijn in de behandeling van de technische verslagen. Dat gebeurt wel degelijk.

De voorzitter: Ik heb net geschetst dat een bodemsaneringsdeskundige een verslag opmaakt, jullie geven opmerkingen, die moet dat verwerken en dan gaan we naar de praktijk, naar wat er op het terrein gebeurt. Wie kijkt na wat er in het verslag staat versus wat er op het terrein gebeurt?

Andy Heurckmans: Dat is de tweede rol die wij spelen, namelijk bij de uitvoering. Ik kan het voorbeeld geven van het Oosterweelproject. Wij voeren steekproefsgewijze controles uit op de werf om na te gaan of dat wat de aannemer beweert te doen ook wordt gedaan. Hij vraagt bijvoorbeeld een document aan voor de afvoer van een bepaalde kwaliteit. Dan kan het zijn dat wij ter plaatse gaan om te zien waar hij op dit moment aan het graven is. Dat is natuurlijk een zeer moeilijke opdracht, want zo'n werf is groot. Wij voeren dus inderdaad controles uit. Er is een tweeledige controle: elke toelating wordt voorafgaandelijk gecheckt, dat gaat dan over die 20 procent van daarnet waarbij we wat moeten bijsturen, en dan is er de uitvoering zelf. Wat het voorbeeld van Oosterweel betreft, daarbij krijgen wij voor linkeroever een maandelijks overzicht van de volumes die verplaatst zijn, uit welke zones enzovoort, zodat we kunnen opvolgen wanneer en op welke manier die fases verlopen. Dat gebeurt wel degelijk.

De voorzitter: Je hebt bij die controle het papier, dat zegt hoe het moet, en de realiteit. Voor ons als Vlaams parlements lid is het van belang dat als er wordt gezegd dat je met die grond dat en dat mag doen en dat en dat niet mag doen, dat je daar ook zeker van bent. Hoeveel controles of steekproeven doet u op Vlaams niveau? Is dat echt heel sporadisch of echt heel gericht? Zijn er dagelijks twee, drie teams op pad om dat te controleren en om eventueel ook bijkomende stalen te leveren? Of hoe moet ik mij die controles voorstellen?

Andy Heurckmans: Dat is zeker niet door bijkomende stalen te nemen. Wij nemen nooit stalen, dat had ik daarnet al uitgelegd. Wij controleren 5 procent van de lopende werven. Dat is nu recent ingeschreven in het kwaliteitsborgingssysteem, vroeger stond daar geen getal op.

Bij grote werven is het natuurlijk gebruikelijk dat wij frequenter langsgaan dan bij kleine werven. Ik sprak van 6000 conformverklaringen per jaar. U moet begrijpen dat de helft van de conformverklaringen over bouwprojecten, meestal kleinere, gaat waarbij er enkel gronden voorhanden zijn die vrij gebruikt kunnen worden. Dat is de fameuze driedelige code 211. Zelfs als de aannemer zou willen frauderen, dan zou hij het niet kunnen, want het is propere grond. Wij focussen dus op die grote werven, en nu, met Oosterweel en soortgelijke projecten, zijn wij frequenter op de werf.

De voorzitter: Kunt u die frequentie kwantificeren? Ik passeer frequent langs de Oosterweelwerf, dat is twee keer per dag. In mijn termen is dat frequent. Hoe moet ik frequent in uw termen begrijpen?

Andy Heurckmans: Het kwaliteitsborgingssysteem stelt dat het 5 procent van de lopende werven moet zijn. Dat is dus een fractie van alle lopende werven. Je moet ook de middelen hebben om dat allemaal rond te krijgen, natuurlijk. Dat is pas recent ingeschreven. Kan er meer controle zijn? Ja, dat kan altijd. Punt. Dat is een evidentie, maar op dergelijke werven wordt er toch wel nauwgezet toegekeken.

De voorzitter: Sta mij toe dat ik toch nog even verderga. Ik heb nog altijd geen indicatie van bijvoorbeeld de werf in Willebroek. Hoeveel controles zijn er daar? Dat is een grote werf, dat is een 'black point' geweest. Hoeveel controles zijn er daar geweest?

Andy Heurckmans: De OVAM heeft een aantal technische verslagen opgevraagd in de regio van Willebroek. Dat zijn er een paar. Er zijn daar natuurlijk verschillende stukken, ik weet dat er sprake was van een verkaveling, de Matexi-verkaveling dacht ik. Ik heb ook weet van een bepaald technisch verslag dat betrekking heeft op het achterliggend provinciaal domein, maar ik denk niet dat wij daar bijvoorbeeld controles hebben uitgevoerd. Het kan ook zijn dat de aannemer besloten heeft om niet met Grondbank als bodembeheerorganisatie te werken. Wij gaan natuurlijk alleen maar naar een werf als de aannemer documenten heeft aangevraagd. Maar bon, ik kan niet concreet antwoorden of wij nu concreet op die werf zijn geweest.

De voorzitter: Oké, dan opnieuw even naar Oosterweel. Hoeveel controles zijn er daar dan al geweest?

Andy Heurckmans: Door de coronamaatregelen zijn wij vorig jaar niet al te veel langs geweest, maar dit jaar zijn we wel degelijk al een aantal keren langs geweest.

De voorzitter: Maar de werf loopt natuurlijk al langer dan vorig jaar, dus laten we dan 2019 nemen. Toen was er nog geen corona en waren we allemaal nog ongemaskerd.

Andy Heurckmans: Ja, ik kan er niet onmiddellijk op antwoorden. Ik denk dat de werf in 2019 van start is gegaan. Ik weet niet of er eind 2019 al een werfbezoek was.

De voorzitter: Misschien kan het aantal controles dat door Grondbank in situ is gebeurd nog bezorgd worden aan de onderzoeksommissie? Dat interesseert mij wel.

Het ging hier al heel veel over de normen en het afleiden en bepalen van normen. Ik ga nog even terug naar de befaamde evolutie van 16.000 microgram per kilogram droge stof naar die 70 microgram per kilogram droge stof. Dat is een gigantisch verschil. U hebt daar al fragmentarisch op geantwoord. Er komt een toetsingskader, u kijkt dat na, u hebt al een aantal voorbeelden gegeven: zijn er genoeg stalen genomen, klopt de afscherming van die zones en dergelijke meer. Maar u geeft aan dat als een bodemsaneringsdeskundige in het verleden zelf een kader heeft geschapen u dat niet toetst of narekent.

Andy Heurckmans: Dat klopt.

De voorzitter: Oké, u zegt dat u dat niet doet, maar hoe kan Grondbank dan wel zeggen dat dat technisch verslag in orde is?

Andy Heurckmans: Wel, ik heb daarnet uitgelegd dat er een aantal controlepunten in VLAREBO zijn opgesomd die we uitvoeren. Dat gaat ook over de toetsing van de resultaten, de interpretatie en de vertaling naar een zoneringsplan. Het is niet zo eenvoudig, ik wil dat toch even benadrukken. Men vertrekt van allerlei mengstalen, dat is een wirwar van staalnamepunten, zeker op zulke grote werven, die op hun beurt dan nog eens worden gemengd, want we werken met mengstalen, en dan is het de bedoeling dat daaruit bepaalde zones met die bodemkwaliteit in de horizontale en verticale richting resulteren. Er wordt wel degelijk gecheckt of daar geen fouten zijn gebeurd. Het kan bijvoorbeeld zijn dat een erkend bodemsaneringsdeskundige zegt dat die vervuiling of verhoogde concentratie tot op een diepte van anderhalve meter zit en dat het daaronder goed, proper is. Daar kunnen echter fouten in gebeuren, en dan is het belangrijk dat we die er uithalen, want anders zou de aannemer bij de uitvoering in de veronderstelling zijn dat hij met propere grond vertrekt, terwijl hij eigenlijk met verontreinigde grond naar een bestemming rijdt. Er wordt eigenlijk een 3D-voorstelling gemaakt, niet letterlijk natuurlijk, maar men brengt die verontreiniging in kaart zodat de aannemers weten dat als ze op een diepte van zoveel meter zitten, ze dan een wisselende kwaliteit hebben waarbij een bepaalde bodemkwaliteit verandert in een andere driedelige code. Dat is het werk dat wij doen. Nogmaals, voor de meeste werven spreekt de normering voor zich en kan daar geen twijfel over bestaan, maar bij niet-genormeerde parameters is het duidelijk dat de deskundige dan zelf met die toetsingswaarden moet komen.

De voorzitter: Met andere woorden: in het rapport van die deskundige kan 70, 80, 100, 2000, 5000, 10.000 staan? Wat hij neemt, nemen jullie op dat vlak voor juist aan?

Andy Heurckmans: Zo veel stalen zal hij niet genomen hebben, maar wij zullen wel al die stalen bekeken hebben, en er op toekijken dat er geen foute vertaling naar het zoneringsplan instaat.

De voorzitter: Ja, oké, maar ik heb het over de norm die men hanteert bij wat waarvoor mag gebruikt worden. Dus we komen van 16.000 microgram volgens de RIVM-norm tot 70 microgram nu. Als in het rapport van die bodemsaneringsdeskundige nu staat dat hij 90 of 110 microgram voor bouwkundig gebruik neemt, of zelfs 2000, dan is dat iets wat jullie niet verder nagaan?

Andy Heurckmans: Dat klopt, dat gaan we niet verder na.

De voorzitter: Ik vind dat speciaal. Wie moet dat dan wel nagaan in dat technisch verslag?

Andy Heurckmans: VLAREBO stelt dat de bodemsaneringsdeskundige zelf die norm opstelt. Ik weet de juiste terminologie niet meer, maar de erkende bodemsaneringsdeskundige gaat uit van zelf opgestelde normen en zelf opgesteld betekent dat in principe niemand die normen nakijkt. Dat is daarnet ook al gezegd. Je kunt daar vragen over stellen, maar zo staat het er. In dit dossier echter is er, eerder uitzonderlijk, blijkbaar een akkoord geweest van de OVAM over die waarden.

Natuurlijk, vele dossiers zijn niet van deze omvang, en ook niet zo zwaarwichtig. Ze hebben minder impact en daarvoor wordt bijvoorbeeld geen toestemming of goedkeuring van de OVAM gevraagd. Dat komt dus zeker voor.

De voorzitter: Dank u wel. Voor mij is dat zeker iets waar we naar moeten kijken, collega's.

Ik heb nog één vraag. U zegt dat het niet zo veel voorkomt dat de bodem-saneringsdeskundige zelf een kader maakt. U werkt al 15 of 17 jaar bij Grondbank. Wat is de definitie van 'dat komt niet zo veel voor'? We hoorden over PFAS en PFOS dat dat niet zo veel voorkwam, maar die zaak is nu letterlijk ontploft in Vlaanderen. Wat moet ik me daarbij voorstellen dat in het verleden zulke waarden zelf werden bepaald?

Andy Heurckmans: Ik kan daar geen getal op plakken. In onze databank hebben we die mogelijkheid niet.

De fameuze 'emergence contaminants' komen heel weinig voor. Nu is er natuurlijk een explosie van 'oei, PFAS blijkt toch wel verspreid te zijn in het Vlaamse Gewest, zeker in bepaalde regio's'. Ik zal daar geen percentage op kleven, maar in een heel beperkt aantal technische verslagen is er sprake van een specifieke niet-genormeerde parameter. U moet weten dat grondverzet in de eerste plaats eigenlijk gaat over bouw- en infrastructuurprojecten, maar er is ook bagger- en ruimingsspecie. Voor bagger- en ruimingsspecie is voor alle duidelijkheid het standaard analysepakket, dus de verplichte analyses en parameters, uitgebreider, en dat is opgelegd door de OVAM. Waarom? Baggerspecie staat bekend voor andere types van verontreiniging. We spreken hier echter over gewone bouw- en infrastructuurprojecten. Daarvoor heb je het standaard analysepakket en op het overgrote deel van de terreinen is er natuurlijk geen sprake van bepaalde industrie. Het gaat over een nieuwe verkaveling of een openbare weg. Bij een openbare weg zijn er klassieke verontreinigingen met zware metalen en paks, zoals bijvoorbeeld minerale olie. Die heel klassieke verontreinigingen heeft men wel onder controle, die zijn genormeerd, maar als men een bouwproject op een site van pakweg 3M doet, dan gaat de erkende bodemsaneringsdeskundige in zijn historisch onderzoek wel een inventaris van de gebruikte of geproduceerde chemische producten vragen. Dat is een minderheid van de werven. Kijk, de OVAM behandelt oriënterende en beschrijvende bodemonderzoeken, die over verdachte sites gaan. De vraag daarbij is of er gesaneerd moet worden. Hier gaat het over klassieke terreinen, die maar af en toe een historisch industrieel verleden hebben en in de meeste gevallen natuurlijk heel klassiek van opzet zijn zodat men er de standaardanalyses zal toepassen.

De voorzitter: Oké, ik heb geen vragen meer.

Collega Annouri heeft het woord.

Imade Annouri: Dank u wel, voorzitter. Ik zal het kort houden. Ik heb maar één vraag. Ik wil jullie op mijn beurt bedanken voor alle zeer uitgebreide antwoorden die jullie tot nu toe al hebben gegeven. Jullie nemen daar de tijd voor, waarvoor dank.

Mijn vraag gaat over de OVAM. Jullie hebben van de OVAM de opmerking gekregen, of de controle gehad, dat het technisch verslag over de berm bij 3M niet conform was aangezien er geen bouwheer in stond. Dat klopt? Ja. Gebeurt het vaker dat jullie worden gecontroleerd door de OVAM? Zo ja, hoe vaak gebeurt dat? Is het nog gebeurd dat jullie van hen een signaal hebben gekregen dat er iets niet in orde was met de conformiteit van het technisch verslag, dat dat niet klopte? Zo ja, hoe vaak worden jullie gecontroleerd, op hoeveel projecten? En zo ja, wat zijn er de gevolgen van als jullie een controle krijgen waaruit blijkt dat er fouten zijn gemaakt?

Andy Heurckmans: Dat gebeurt niet dikwijls. Ik kan het me niet precies voor de geest halen, maar heel af en toe krijgen wij via de OVAM een parlementaire vraag die over een bepaalde site wordt gesteld. Dat kan gebeuren. En anderzijds kan het zijn dat er discussie is, dat de OVAM wordt gecontacteerd over een bepaalde discussie, over twijfel over iets. En dan zal de OVAM ons inderdaad vragen, aangezien wij dat technisch verslag conform hebben verklaard, of er eventueel een fout kan zijn gebeurd. Ze checken dat samen met ons.

Maar wat betreft het ontbreken van die bouwheer in dat technisch verslag, is het zo dat de discussie waarvoor wij gecontacteerd zijn voornamelijk ging over het feit dat de hopen gestapeld op de terreinen van 3M, illegaal zouden liggen en zouden kunnen worden beschouwd als afvalstoffen. Daarover ging de discussie, niet zozeer over het ontbreken van de bouwheer. Er is geen vraag gesteld over... Ik weet niet of dat schrijven de bouwheer vermeldt. Ik denk dat dat hoogstens een randbemerking was. Maar de essentie was natuurlijk ... Zijn er in die 17 jaar nog technische verslagen geweest waarbij de bouwheer was vergeten? Mogelijk. Ik kan daar niet op antwoorden. Maar de essentie waarom de OVAM stelt dat dit de technisch verslag niet conform had mogen worden verklaard, is dat het niet over bodemmaterialen gaat, maar over afvalstoffen. En dat noem ik een juridische kwestie.

Wij hebben op die juridische kwestie ook geantwoord dat het in dat geval toch niet slecht zou zijn dat er verduidelijking wordt gecreëerd over wanneer dat wel of niet kan. Ik herinner mij – en ik heb het ook opgezocht – dat het af en toe gebeurt dat wij technische verslagen krijgen waarvan je zou kunnen vermoeden dat de gronden illegaal of zonder milieuvergunning of omgevingsvergunning gestockeerd zijn. Het is een publiek geheim dat dat al eens gebeurt bij steden en gemeenten. Steden en gemeenten zijn niet altijd volledig vergund voor het stapelen van gronden. Dat gaat om kleine hoeveelheden. Wij krijgen soms wel eens een technisch verslag waarbij de gemeente stelt dat ze het in orde moeten brengen en dat ze de gronden laten verwijderen. Wat doen ze in dat geval? Ze stellen een technisch verslag op, want het zou toch al te gek zijn dat ze dat dan nog eens illegaal laten verplaatsen. In mijn ogen, en dat is de visie van Grondbank, is het technisch verslag een signaal dat men op zijn minst de intentie heeft om die gronden niet zomaar te laten verdwijnen, maar correct via het grondverzet. Is het dan de rol van een bodembeheerorganisatie om te zeggen: 'Ah nee, wij kunnen dat technisch verslag niet conform verklaren, want eigenlijk lagen die hopen daar illegaal? Het zou om afvalstoffen gaan.' Ik heb het daarnet gezegd: dat is misschien eerder een vraag die moet worden gesteld aan de toezichhoudende milieu-inspectie, toch niet aan een bodembeheerorganisatie.

Imade Annouri: Mijn vraag vertrok vooral vanuit de insteek dat ik voor mezelf helder probeer te krijgen hoe vaak de OVAM heeft gezegd: 'Sorry, maar dat had je niet mogen doen.' En als ik uw antwoord goed begrijp, zegt u dat u wel eens opmerkingen krijgt via parlementaire vragen of als er vragen zijn, maar dat dit 'off the top of your head' de enige keer is dat ze echt hebben gezegd: 'Dat had je eigenlijk niet mogen doen.'

Andy Heurckmans: Dit is de eerste keer dat wij van de OVAM een officieel aangetekend schrijven hebben gekregen. Voor zover ik mij kan herinneren, is dit de enige keer dat in het schrijven van de OVAM staat dat ze aanraden om hiermee in de volgende behandeling van technische verslagen rekening te houden. Wij zullen dat ook doen, want we hebben intussen ook al een soortgelijk dossier gekregen van 'Oei, die hopen, liggen die hier...?' Het ging over het woord 'sluikstorten'. En wij hebben de OVAM de vraag gesteld, omdat we nu weten dat we daar beter op moeten letten. Maar voordien is die vraag nooit gesteld geweest.

Meer nog, we hebben dergelijke dossiers van hopen bij gemeenten en steden al besproken met de OVAM, in een ver verleden, in een totaal andere context. Het ging over bemonsteringstrategie enzovoort. Dat is heel lang geleden, ik heb dat teruggevonden. En in 17 jaar heeft niemand ooit de opmerking gemaakt: 'Ja maar, Grondbank, dat is mogelijk niet-milieuvergunde opslag, je mag dat technisch verslag niet conform maken.' Die opmerking hebben wij nooit gekregen.

De voorzitter: Collega's, ik denk dat hiermee vele, zo niet alle vragen die vandaag op onze lippen lagen, gesteld zijn. Ik dank beide heren voor de uitgebreide antwoorden en hun kennis en kunde.

Hannes ANAF,
voorzitter

Tinne ROMBOUTS
Willem-Frederik SCHILTZ
Mieke SCHAUVLIEGE,
verslaggevers